

GAZETA LITERARĂ

Anul VII nr. 52 (354) joi 22 decembrie 1960

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

RĂSPUNDERI MARI

de MIHAI BENIUC

etașamentul de scriitori tineri din România, crescut în ideile revoluționare ale clasei muncitoare și îndrumat nemijlocit și cu părintească grijă de partid, dovedește vigoare și pricepere în intruchiparea literară a problemei și realizării socialismului în plină construcție. Cînsa olistele operele unor scriitori ca Titus Popovici, Eugen Barbu, Al. Ivan Ghilia, Ștefan Andreș, Dan Desliu, Al. Andrițoiu, ca să citez doar câteva nume dintr-un număr imbușcător de mare, nu poate să nu spună cu mîndrie: da, avem o literatură în spirit nou, pătrunsă de avîntul revoluționar al oamenilor muncii, capabilă să însușească azi pe cititori și să treacă pragul zilei de mîine către generațiile viitoare.

Eu cunosc și primii pași stîngaci și zburdănițici ai scriitorilor tineri, știu și greutatea carii au apăsătorii și speranțele ce le-au dat aripi să ajungă din debutanții timizi autori îndrăzneți, dar mi-s cunoscute mai ales posibilitățile căutate și găsite pentru a-și face să cunoască viața și să-și însușească complicatul și greul meșteșug al scrisului. Nicîi o generație anterioară de scriitori n-a avut noorul, în țara noastră, să se formeze într-un moment istoric mai fericit, revoluția socialistă desăvîrșită an de an de întregul popor sub steagul leninist al partidului nostru, și totodată să i se acorde o mai mare atenție prin grija generală a conducerii de partid pentru intelectualitatea progresistă și poziția de frunte pe care a situat-o. Desigur că într-o pădure, ori cit ar dorii și s-ar strădui pădurarul, nu toate ramurile ajung să fie săruțate deopotrivă de razele soarelui, dar creșterea fiecărui arbore, dacă solul e bun, nu este limitată decît de firea fiecăruia în parte, de forțele lui latente. La noi solul pentru dezvoltarea talentelor este mai mult decât prielnic. Mărturie stă oltiar numărul mare de tineri scriitori, ale căror cărți populare vătrine și ale celor pagini dau strălucire revistelor noastre literare, sau sînt citite de ei direct în sate, la școli, în fabrici, stîrnind entuziasmul noilor mase de iubitori ai literaturii.

Adeseori cei ce se întorc de la Săvinești, Onești, Reșița, Hunedoara, Electroputere-Craiova, pe Valea Jiului sau a Prahovei, de la vreo gospodărie colectivă sau de stat, din noua agricultură socialistă povestesc toți despre imaginiile vieții noi și de dragostea cu care au fost primiți, dar și de criticile ce li s-au adus lor, revizitelor noastre și literaturii noastre noi. Din aceste cuvinte ale lor care, poate, vor intra curînd în țesătura noilor lucrări ce se încheagă, sînt cum se răsună conștiința nouă a maselor populare pe tot cuprînsul țării, conștiința socialistă făurită și călăit prin luptă și muncă de comunisti. Și mă întreb: oare în fața acestor minuni, a iluminării pe scară națională a tuturor celor ce muncesc, scriitorii tineri își dau seama ce sarcini grele stau în fața lor?

Acestor mase populare, cu mintea revoluționată de ideile marxism-leninismului, cu inima plină de încredere în propria forță, vînd cu ochii grandioasele înălțări ale celor ce au scăpat de exploatare, le cresc pe drept, în proporții imprevizibile de mari pretențiile și gusturile culturale. Viața spirituală a acestor oameni din rîndul cărora zilnic răsar tehnicienii, inovatorii, actorii amatori, participanții la concursurile literare și artistice etc., se cere mobilată cu filme de mare finută artistică, cu piese de teatru răscolitoare de idei, cu romane bogate prin reflectarea actualității, cu poezii pline de elan...

Avîndu-se în vedere tocmai aceste profunde transformări din conștiința oamenilor pe drumul revoluției leniniste din ultimii șaisprezece ani din țara noastră, documentele Congresului al III-lea al P.M.R. au scos în evidență pentru scriitorii necesitatea unei noi mai adînci cunoașterii a vieții; au cerut o tot mai vie participare a scriitorilor la lupta oamenilor muncii, printr-un contact viu și continuu cu aceștia prin contopirea cauzei proprii scriitoricești cu cauza celor ce clădesc socialismul; au subliniat nevoia confruntării necontenite a propriilor realizări artistice cu realitatea, în locul schimbului de opinii tovară-

șesc, acolo la izvorul inspirației literaturii noastre realist-socialiste. Pe scriitorii tineri care devin tot mai mult scriitori pe măsură ce li se înmulțesc anii și-și desăvîrșesc practica specifică artei noastre, îi ajută în primul rînd prețioasele indicații ale Congresului, căci ei sînt aceia ce colindă țara ca s-o cunoască.

Curînd scriitorii tineri se vor întîlni, în cadrul Uniunii Scriitorilor, să se sălătușcă cu privire la problemele lor și, așa cum se știe, ale literaturii noastre în plină dezvoltare. Vor discuta desigur problemele ideologice care luminează drumul nostru și vor lua în dezbateri sarcinile ce revin scriitorilor în combaterea concepției falimentare despre lume a burgheziei sau a ideilor revizioniste, tributare capitalismului. Vor scoate în evidență probleme de etică scriitoricească, de necesitatea integrității morale a autorului, de capacitatea educativă a operei literare, de exigența sporită a cititorului cu privire la valoarea ei artistică și de necesitatea desăvîrșirii măiestriei prin exigența multilaterală a scriitorului însuși față de creația sa. Multe din aceste probleme ce trîmîntă pe tinerii scriitori îmi sînt cunoscute din contactul zilnic cu ei. Sînt convins că vor aduce surprinzătoare lapte de viață din experiența lor de pe teren, pentru a dezbate îmbunătățirea legăturilor cu viața.

Eu le-aș dori însă următorul lucru: în timpul discuțiilor să aibă neîntreput în vedere pe aceia cărora li se adresează, petriști, țesătoare, mineri, oțelari, colectivizii, elevi, studenți,

(Continuare în pag. 5)

BRADUȚ COVALIU

„Tînră minier”

Cea mai tînăra generație

În mai multe numere din „Gazeta literară” s-au publicat articole de analiză despre poezii și prozatori tineri.

Cele ce urmează se referă la criticii tineri care s-au afirmat în ultimii doi-trei ani. Nu e vorba de a descoperi cele mai proaspete promoții, un profil cu trăsături marcate. Acum un sîert de vreo împărțirea pe generații a părut multora o chestie univocă. S-au scris și istorii literare astfel periodizate. Dar jocul de-a generatiile a tîns să devină diversiu, să simuleze contradicții neîmpacate între scriitorii de douăzeci și cei de treizeci de ani. Conflictul improvizat și clamat zgomotos parea menit să mascheze contradicțiile ideologice de clasă. Cîte un impostor izbucnea în literatură cu declamații despre „negativismul tinerii generații”.

Chiar dacă s-ar găsi un conținut mai definit conceptului de generație artistică, problema s-ar pune cu totul desigur pentru realismul socialist, în care esențialul îl constituie tocmai unitatea pe planurile multiple — ideologic, estetic — a scriitorilor și criticilor de orice vîrstă. Iar căutarea destul de zadarnică a profilurilor distincte de generații are cu altă mai puțin rost cînd e vorba de poezii, prozatori sau critici aflați într-un prim stadiu de formare.

Interesant la schimbul viitor al criticii nu este ceea ce diferențiază scriitorii lui Ion Dodu Bălan, care a debutat în 1952, de Matei Călinescu care publică din 1957. (Ei le iertă erorile posibile de cronologie). Interesante sînt indicațiile pe care scriitorii lor le dă cu privire la dezvoltarea criticii în general și la toată critica tînăra — și în mai mare măsură — scriitorii celei mai tinere generații semnaleză destul de precis reușitele, căutările și erorile unui anume stadiu de dezvoltare al criticii noastre.

Se observă numărul destul de mare de critici debutanți. Nu e o bucurie strict statistică, căci intră în discuții doar acei care au ceva de spus. E greu de indicat dacă în această privință critica poate ține pasul cu proza sau cu poezia. Trebuie să avem în vedere că există un proces destul de frecvent. Se debutează cu poezia. Debutantul se fixează apoi la proză sau mai des la critică. Din generația de care ne ocupăm Liviu Călin sau Al. Căprariu cochetează încă cu două muzee — presupunînd că li s-a repartizat și criticii o muză. Dar fără a face pronosticuri, trebuie spus că cei care au început prin a face critică îi rămîn de obicei credincioși.

Bogăția înseamnă și diferențiere. Arareori o personalitate artistică sau critică se încheagă în cîtiva ani. Dar în măsura în care vocația și aptitudinile există, încep să apară diferențele, preferințele. Dumitru Solomon e cunoscut prin seriozitatea analizei, seriozitate pe care, ca și Șt. Cazimir, o completează printr-o vocație de parodist. Dar, nouă dovadă că granițele dintre generații sînt neprecise pentru că ritmul de scris al diferiților critici e foarte deosebit. Dumitru Solomon nu-și află aici un loc potrivit. Cei patru-cinci ani de cînd scrie cuprind o publicistică susținută. E cazul și cu alți critici cu personalitate definită ca I. Oarcăsu, Leon Băeonsky, L. Gavrilu. Dar diferențele de personalitate se reliefează și cînd comparî scrierile sistematic informat, isplîit uneori de tonul doctoral al lui Eugen Simion, cu supletea, vivacitatea publicistică a lui Matei

Călinescu — mai puțin interesat de aspectele teoretice.

Începe să apară și în acest sector al criticii diversitatea cu bază ideologică unitară pe care o descoperim în tot restul literaturii — fenomen imbușcător de maturitate a realismului socialist. Nu vom insista asupra laturilor prin care criticii tineri dovedesc atitudine științifică și partinică. Posibilitățile individuale sînt firește foarte diferite, rezultatele așijderea. Dar în ansamblul lor încercările sînt scutite de multe din erorile și dubiurile care stinghereau pe debutanții, și nu numai pe debutanții, de acum zece ani, sau chiar din preajma primei consfățiri a scriitorilor tineri. Cînd se mai ivesc, mîrginirea la analiza tematică, analiza strict formală sau enumerarea didactică de tropi și ritmuri, sună strident. Chiar dacă nu sînt aplicate întotdeauna destul de adînc și de consecvent, pornirea de la unitatea conținut-formă, sesizarea conținutului prin formă, confruntarea imaginii cu adevărul obiectiv tînd să devină și pentru începătorii axa metodei critice.

Caracteristic și prețios în activitatea acestor critici tineri e interesul

mai accentuat pentru literatura contemporană în general, pentru cea a colegilor lor de generație în special. Crescuți odată cu literatura nouă, se întorc cit mai des spre ea. Nu sînt recomandabile specializările pe vîrstă — tinerii să se ocupe numai de tineri, maturii doar de maturi. Dar trebuie semnalați priviri de ansamblu, asupra tinerilor scriitori, ca cele încercate de D. Căseeranu, chiar dacă nu reușesc totdeauna să fie suficiente de sintetice și de clare.

Foarte utilă se arată activitatea conjugală de critică la zi și de cercetare istorico-literară. E un bun mijloc pentru ca disciplina științifică să devină mai riguroasă, aprecierea mai compănită și argumentarea mai strînsă — indiferent asupra cărui obiect se aplică. În ultimii ani V. Rîpeanu a publicat o monografie, E. Simion, G. Achîței studii și articole de istorie literară. Ar fi potrivit ca criticii tineri să participe mai des la munca foarte miglăoasă de îngrijire a edițiilor.

Silvian IOSIFESCU

(Continuare în pag. 5)

O CONTRIBUȚIE INSEMNAȚĂ

În marea acțiune de menținere și consolidare a păcii în lumea întregă, educarea tineretului reprezintă un factor de o covîrșitoare însemnătate. Creșterea generației de mine, formarea ei în lumina adevărului și a dreptății, îndrumarea ei pe căile luminoase ale progresului și, mai cu seamă, ferirea ei de influența otrăvitoare pe care caută s-o mai exercite în Occident cercurile imperialiste aflatătoare la război — iată îndatoriri primordiale pe care noi cei de astăzi trebuie în chip hotărît să le aducem la îndeplinire.

Aceste îndatoriri esențiale au fost expuse clar și răspicat în propunerea pe care delegația noastră, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a prezentat-o pentru a fi înscrisă pe ordinea de zi a Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite: „Măsuri pentru promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare”.

Rostind această propunere în memoria sa cuvîntare la Adunarea Generală a O.N.U., în septembrie, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Dacă ne este scumpa viața și munca creatoare a oamenilor, nu ne poate fi indiferent modul în care sînt îndrumate și pregătite pentru viață vîrstarele tinere ale omenirii, dacă ele sînt învățate să prețuiască omul și realizările sale materiale și spirituale sau, dimpotrivă, sînt crescute în spiritul negării creațiilor umane, al urii rasiale și naționale, al militarismului și războiului”.

Aceste vorbe care exprimă un adevăr esențial și includ o lămuritoare chemare la construcția pașnică au stîrnit un interes adînc în opinia publică internațională. Venind în discuție în comitetul nr. 3 al Adunării generale a O.N.U., proiectul de rezoluție romîn cu privire la promovarea ideilor păcii în rîndurile tineretului a fost adoptat în unanimitate. Acest comitet a discutat propunerea romînă cu privire la elaborarea unei convenții privind adoptarea unor principii referitoare la educarea tinerii generații. În cursul dezbaterilor a reușit ca unele delegații nu sînt pregătite pentru adoptarea unei astfel de convenții și că reprezentanții unor puteri occidentale jîntesc anihilarea măsurilor practice prevăzute de rezoluție.

Dezbaterile ce au urmat apoi pe marginea unui proiect romîn revizuit ce propunea elaborarea unei declarații care să proclame principiile fundamentale referitoare la promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii și colaborării internaționale, au evidențiat din nou reaua credință a unor puteri occidentale. S.U.A. și Anglia cereau introducerea unui amendament care recomanda propagarea în rîndurile tineretului a oricăror idei, deci și a celor militariste și revanșarde. Aceste manevre au eșuat însă, pentru că majoritatea delegațiilor au sprijinit propunerea ro-

mină. Atît în Comitetul nr. 3, cît și, apoi, în Adunarea Generală punctul de vedere formulat de delegația noastră a biruit.

Adoptarea proiectului romîn de rezoluție este un succes moral al țării noastre, înscris în eforturile făcute de poporul nostru pentru apărarea păcii, pentru apropierea și colaborarea între popoare. Actul acesta reprezintă totodată și în chip adînc un pas pe drumul luminos al păcii și al progresului și trebuie socotit ca fiind de o însemnătate covîrșitoare, deoarece cuprinde o inițiativă esențială pentru întărirea păcii. Întipărîndu-se în mintea tineretului marile principii călduzitoare ale coexistenței pașnice, ale respectului reciproc între națiunile lumii, indiferent de orînduirea lor socială, îndrumîndu-se inimile tineretului din lumea întreagă pe calea înțelegerii între popoare, se va realiza o acțiune extrem de folositoare, adică binefăcătoare, cu urmări de o mare importanță pentru asigurarea viitorului luminos al omenirii, fel căreia care aspiră toți oamenii cinstiți din lume.

Adoptarea acestei rezoluții de către marea organizație internațională este binevenită și oportună astăzi cînd anumite cercuri din Occident continuă să ducă o politică de învrăjbit și de aflare la război. E destul să amintim odioasele acțiuni întreprinse în Germania occidentală cu scopul de a educa în tînăra generație spiritul revanșard, sovîin și brutal al militarismului și al fascismului.

În Germania occidentală se ivesc organizații neobiteriste, apar broșuri prin care se propagă cultul violenței, în care se preamărește forța brută, spiritul războinic și ura de răsădă. Nu rareori auzim de agresiuni întreprinse de bande de huligan neofasciști împotriva organizațiilor democratice. Se caută deci să se înlocuească tineretului vest-german vechia otrăvă nazistă, și astfel de acțiuni nu se mărginesc numai la Germania occidentală. Ziarele au vorbit de a parția în Statele Unite a unui „partid nazist american”. Cineva ar putea crede că e o glumă. Din nefericire este o tristă realitate.

Tineretul asupra căruia se exercită asemenea acțiuni infame, asupra căruia se exercită influența unei literaturi otrăvite și a unei aret decadente, tineret care este îndemnat să practice cultul violenței, trebuie oprit pe marginea prăpastiei în care este amenințat să cadă și îndrumat pe calea progresului și a înțelegerii între popoare, care singură poate asigura o pace durabilă. În vederea acestui scop luminos și înalt, proiectul de rezoluție al delegației noastre la O.N.U., privind educarea tineretului mondial în spiritul păcii și al progresului, proiect adoptat în unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U., este destinat să aducă o contribuție rodnică, de-o importanță deosebită în viața tinerii generații a epocii noastre.

AI. PHILIPPIDE

Cîntec despre Vasile Roaită

Umbră lui bărbătească băfînd înclinată,
în largile piețe se-arată,
ca o privire zovîlîtă-nainte
prin văzduhul amintirilor, fierbinte.
Semn călător printr-o ere,
de tinerețe și de putere.

Sus, în turnul sireniei,
strigățul îi creștea din punni
spre chipul îndelung visat al țării,
apropiîndu-l fulgerător
cu gestul mîinii care ferește pieptul răni

...Adolescența fără seamăn a lui, era
ca o mare-nclinată, cu corăbii pe ea
Piscurile lui lăsau locuri rotunde
unde să-ți cațări trupul, prin ierburile scunde,
și cu mina întinsă, să abaiți din cale
liniștea vulturilor în rotoagoale

Ilerghelia albastră a orizontului fugea
lăsînd vise prelungi după ea
Amurgul îi bătea cîmpurile fecunde
cu rîuri de culori despletite în unde
Serile i se ridicau din nimă, pline de stele,
cu fulgere rătăcitoare prin ele.

Era zvelt și frumos.
Ca o pană de vultur, mlădiu.
Luna lîngă el trecea mai jos,
soarele îi răsuna pe mîini, argintiu.

Brațele lui subțiri și prelungi
tatauau liniștea cu dungi
Și chipul, cu dira buzelor arcuții,
săruta aerul ca pe-o iubită.

...Căldura i-a alunecat de pe umeri,
rotîndu-se cu aripi străbezii
Și-n nopțile de toamnă, cînd amintirile vechi
își freacă spinările de cîine
de gleznele tale
ea vine plînd, atingîndu-ți tîmplele.
Și trupul ți se luminează
de o dragoste fără de moarte.

Adolescența e-o frînghie de aur
pe care n-o poți tăia, dacă vrei, cu cușitul
Adolescența e-o frînghie de aur
legînd nadirul și zenitul

E ca și cum s-ar desprinde mereu, prima
oară,
fieceare bătaie a inimii de trupul tău
îndrăgostit
E ca și cum s-ar desprinde mereu, prima
oară,
clipa, mirîndu-te că nu s-a oprit.

Nichita STANESCU

GH. BOȚAN

„O țară peste plan”

CĂRȚI

CEZAR BALTAG:

„Comuna de aur”

Cezar Baltag folosește un sistem de imagini ale căror implicații ideologice sînt evidente și care dau, prin această, substanțialitatea și valoarea autentică artistică a primei sale cărți. Dacă, începînd să vorbim despre Baltag, îl numim un „poet al soarelui”, trebuie să arătăm ce înseamnă aceasta în volumul „Comuna de aur” și să spunem ce înțelegem acest epitet ca o judecată de valoare. Căci tînrul poet se declară ostac ce poartă arma în bătălia pentru comunism, sub „sorii” partidului cărui îi datorează intens această „solară demnitate cu sens profund și grav” — coarda lirică ce vibrează în poezia sa și i-o consolidează cu o profunzime care asigură consistența înălțărilor lirice. Congresul devine un „solar nucleu de sarcini de partid”, dar termenii comparației inversându-se, temperatura soarelui însuși este măsurată la scara de valori a vieții noastre politice: „soarele e fierbinte ca istoria luptei de clasă”.

„Cel mai tînr arbor al bălății” proletarietului, înălțat întru apropierea de epoca comunismului, căpătînd dimensiuni cosmice și străluciri uluitoare prin înalta sa misiune partinică („pirgum soarele cu privirea”), oferindu-se, el, oglindă celui mai luminos astru al sistemului solar: „Te ogîndindu-mi mine și te admiră, soare! / Ești diamant de sensuri eterne crez al meu / În conștiința clasei muncitoare”.

Adorea, în poezia lui Cezar Baltag, are un sens profund și revelator, e o noțiune — simbol și fundament rațional al întregii construcții poetice a volumului „Comuna de aur”. A-l acuza pe poet de monotonie n-ai

repetarea îndelungă a acestei imagini înseamnă a nu înțelege esența cărții sale. (Nu folosirea o dată și încă o dată a imaginii „flăcărilor” face ca unele versuri să fie plate, ci lipsa, uneori, a fericitului moment de inspirație, pe care, altfel, o spunem cu bucurie, în înțelmin des în placheta de debut). Ceea ce te încredințează că paginile lui (cele mai multe și care au o reală valoare) nu sînt în foc de paie sau în pirjoi banal, este participarea ardentă la confuziunea, turburătoare prin angajarea totală. Te învalute temperatura unor arderi biologice („trupul”, „single”, „buzele”) sugerînd, cu imagini halucinante, misturări interioare pe ruguri de mari înălțimi etice, ridicate din solul uriașei construcții a comunismului. Sentimentul apropierii morții, a morții fizice ce se petrece cu fiecare secundă, este sugerat în același univers de imagini („Scurta, prea scurta: arderea noastră / Ni-se de cenușa nărilor pline”), căci timpul „este un snop de arderi rectilinii”, anii „sînt roșii petale / În stîmă materiei nasc roșitoare țacii”.

Nu ne hazardăm dacă spunem că Baltag se încumetă să surprindă transformarea materială și socială a lumii în fața intimă a desăvîșirii procesului („Ochiul mi se umple de lumi în devenire și vitvori”), „transjgurîndu-se” la viziunea, realizată la dimensiuni colosale, din roșu torid și aur soarelui, a lumii de mine, comuniste: „Cit de mari sîntem, cit de mari! / Timpul nu putea să ne mai încapă / De aceea l-am spart / Și am intrat în vitvor”.

Lumea lui Cezar Baltag se implică în timpul cînd sînteleste dogoarea („E vară-n lucruri”), iar semnificativ dispariția prin îngheț a vitalității („prea multe zăpezi în singe i-or nins”) sau alteori, mortificarea morții: „Ar fi poezii uitarea

să mă cearnă / Cu brumă să m-acopere și ger / Aș fi rămas un arbor în iarnă / Cu denedeji în ramuri nins, stinger / De n-ar fi fost Octombrie s-aștearnă / Alți aștri pentru mine și alt cer / Pașesc prin vadul netaț al unei cîi solare / Ce luminează comunismul meu destin” (subl. ns.). Nu este simplistă antiteza, căci valoarea ei în poezie nu o dă numai ideea contrastului în sine ci mai ales contextul poezic care, dacă este autentic, relevă mai pregnant gradul de violență la care cei doi termeni se înfruntă. Impresionantă mi se pare participarea organică a naturii în integral în lumină („Trupul zvelt lumina scriilor vîind / Mi-l va învada iar împrejuri”), absorbția totală pînă la „spargerea” ei în „iris”, în „oase”. Această lumină deplină, atotcuprinzătoare, ce scaldă cele mai bune versuri, este mai mult decît un climat favorabil desemnării imaginilor poetice, căci se definește ca „simbol comunism”. Se duce, de aceea, o luptă înversunată cu „beznele”, cu „noaptea” ce reprezintă epoca de război, de teroare fascistă. Deși simbolul nu este inedit, poetul încearcă să-l reimprospăteze într-un context de imagini noi, prin o dezlănțuire masivă, cu calmul certitudinii forței și a victoriei: „M-am poezit / Cu ruguri adînc înțelmin ca Eu / Eu ard cu fiecare atingere un trup / Bi-voli mei de aur iau bezele în coarne / Și sparg taftaua nopții / Și-o singură / Și-o rup”. Astfel deslușite simbolurile, euforia luminooasă în care se învalute poetul, lucidă („vară de lumină n-ave gîndul drept și firesc”) și, totodată, de o vitalitate exuberantă („O, single meu luminos / O, trupul meu înțelmin / Și-ni jerică cu trăiește / Și-ni jerică”), căpătînd sensul exteriorizării marilor resurse interioare ale comunismului.

Soarele, soarele își răspîndește cu dăruire în acest volum imaginea, arderea și lumina iar „antecele atingeri cu soarele fluid” le înțelegem ca generatoare ale versurilor de reală forță poetică, nu doar pentru că poetul îi sint propice temperamental, ci fiindcă astul devine simbol al luptei pentru zidirea „comunei de aur”, metaforă și mărlurea a „incandescenței noastre comuniste”.

Adriana ILIESCU

ȘTEFAN BANULESCU:

„Drum în cîmpie”

Ponderat în expresie, stăvilind înălțării patetice, Ștefan Banulescu, ca reporter, nu provine, precum alții colegi de generație, din școala bogziană. Rareori liric, scriitorul se arată preocupat mai ales de construirea unor formule reporterești originale, destinate să imprimă realității faptelor cotidiene un ritm dinamic, antrenant. Spre-a captiva interesul cititorului, scriitorul alcătuiește uneori chiar mici conflicte epice care apropie reportajul de schiță. În „Ger de februarie”, de pildă, asistăm la o scenă de tensiune: noaptea, pe ulițele pustii ale unui sat, scriitorul, care fusese trimis acolo ca activist cultural, simte că este urmărit de cineva. Clipele se scurg grele, apăsător, și cînd aflăm că urmăritorul nu vroia decît să-l protejeze de un eventual atac al celor care se împotriveau colectivizării, răsufim ușurați. Curiozitatea cititorului este așadar stîrnită, dar reportajul primește aici o turnură senzatională, nesolicitată de conștiință și care ar fi trebuit evitată. În alte părți însă, inventivitatea reporterului este bine fructificată. Astfel, într-un reportaj („Septembrie”) sin-

NATALIA MATEI (Din ciclul „Onești noi”)

tem conduși într-o fabrică unde scriitorul nu propune să acceptăm ca reale niște cifre de producție nevrozice („În această lună fabrica noastră produce: 1.000 de autoane... 400 de aerodinamuri... etc.). Ne dăm-mirăm abia la sfîrșit, cînd sîntem anunțați că ne aflăm în realitate într-o fabrică de țucuri. Cifrele fabuloase productivității ne rămin însă în memorie și ele ne sugerează o imagine a uzinelor viitorului. În alt reportaj („De pe schea etajului 16”) vizuinea Bucureștiului de mine se realizează din suprapunerile de perspective asupra capitalei pe care so oferă reportierului cele saisprezece etaje ale „casei-turn”. Pentru descrieri, reportajul — ingenios — alege unghituri dificile, neobșnuite, dar care oferă un plus de expresivitate. Un spectacol dat de brigada de agitație de la „Grivița Rosie” este văzut din cabina podului rulant („Februarie XXVII”) / un oraș, așezat pe un deal, stă ascuns jupuit în ceață, și numai partea de sus poate fi contemplantă. „Partea de sus a orașului, de pe deal, e învaluită de aburi pînă la streșini, stă ca într-o mare străvezie în care gauriurile de la ferestre, pereții albi trec printr-un joc capricios de culori în nuanțe de albastru, violet și roșu, accentuate pe măsura intensității ivirii zilei de mai”. („Reportaj la provă”). În alte bucăți, variate procedee de construcție conlucresc spre a crea o imagine de ansamblu. Excelentul reportaj despre satul lui Liviu Rebreanu, de pildă, prezintă o imbinare de modalități. Aici, însemnările de reporter se împletesc cu schițele de portret sau cu comentariul eseuistic asupra literaturii lui Rebreanu, toate spre a reconstitui într-un chip original atît lumea romanului „Ion” cît și chipul marelui scriitor, atît de viu încă în conștiința consătenilor săi.

Născut la cîmpie, Ștefan Banulescu receptează cu ascuțime peisajul Bărăganului. Imaginea locurilor unde domnește nisipul care „curge, căldorește învîrtindu-se, albina cîmpiei” se realizează din elemente simple. Vegetația o puțina „gama culorilor restrînsă între alb și galben. Peisajul acesta arid, evocat cu

precădere în citeva din reportajele cărții, nu determină însă un stil uscat, descărnăt de imagini. Comparațiile sînt frecvente și adeseori de o reală sugestivitate. Colții de țără bostedă sînt „rinjele galbene pe nisipul alb”; clopotul apei „seamă-mă (... cu sîsiitul și bălăceala a milioane de șerpi”. Tablourile cresc uneori pînă la proporții hiperbolice reflectînd luptele geologice dintre elementele naturii. Pădurea Neagră din mijlocul Deltete este „o pădure de stejari seculari în formă de monștri măreți, cu crengi contorsionate lălmășite între membrii aceluiași familii. Copiul sensibil la tot ceea ce se petrece în jurul său își va aminti, cristalat pe pașunea dezumanizantă pentru pămînt, de sulerițele mute ale mamei sale sau de chipul enigmatic, legendat, al bunicii.

În Căile pămîntului se succed fragmente de autobiografie lirică, în care Ion Gheorghe face un mare loc procesului de transformare a valorilor morale în lumea satului, în noile condiții de viață care au determinat schimbarea mentalității țărănilor. Fără să fie didactic, volumul dezvoltă antiteza trecut-prezent, opunînd două tablouri în care imaginea e mai totdeauna viguroasă, autentică. Cărele împodobite cu migală de mesterii brăileni, în care exploatarea cărului areva muncită, trezesc în sufletul copilului minia neputincioasă: „Din inddemul someței și al urii, / peste viața noastră de prăpăd și milă, / se plîmbau în care de triumf, clianburii — / în căruțele cu feroaonce, de Brăllă. / Zmele cu păr de aur și de lună / și cu aripă de pește la picioare, / zugrăvite pe căruțe care sună / peste țărîna, mările și biruitoare... („Amintire”).

Această dorință de înăvuiere o vedea și în apropiere: tatăl, țaran sărac, chinuit de setea pentru pămînt. Versurile care deschid volumul rezumă simplu o realitate asemănătoare cu aceea din Ion a lui Rebreanu: „Sînt născut din dragostea pentru pămînt străin / ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, în-surat / cu-o sălăncă. — Filofelia D. Marin, / căreia alții ani de flori i-a sculară” („Născut din dragostea pentru pămînt”). În contrast cu figura aprigă a tatălui, victima mentalității primitive individualiste, apare portretul blind al mamei, țărancă sorbită unei vieți de supunere. Satul, pe acest drum al proprietății individuale, al muncii irosite, și surprins în culori

G. DIMISIANU

ION GHEORGHE:

„Căile pămîntului”

De la Plîne și sare, volumul de debut, la Căile pămîntului, poezia lui Ion Gheorghe a cîștigat în supfele, a devenit — cu alte cuvinte — mai personală. Recentul volum dezvăluie calități deosebite, care în Plîne și sare se deslușeau cu greu în epical deșul de prolix. Ca și pentru Nicolae Stoian sau Ion Horea, un versul familiar poetului este satul cu frămîntările lui, deosebite de la o epocă la alta. Ion Gheorghe evocă în citeva volume drame de familie, care i-au făcut copleșită răpăsată de spaimă, tulburare. Seta de pămînt, mentalitatea egoistă, generat o atmosferă dură, de vîră-măie între membrii aceluiași familii. Copiul sensibil la tot ceea ce se petrece în jurul său își va aminti, cristalat pe pașunea dezumanizantă pentru pămînt, de sulerițele mute ale mamei sale sau de chipul enigmatic, legendat, al bunicii.

În Căile pămîntului se succed fragmente de autobiografie lirică, în care Ion Gheorghe face un mare loc procesului de transformare a valorilor morale în lumea satului, în noile condiții de viață care au determinat schimbarea mentalității țărănilor. Fără să fie didactic, volumul dezvoltă antiteza trecut-prezent, opunînd două tablouri în care imaginea e mai totdeauna viguroasă, autentică. Cărele împodobite cu migală de mesterii brăileni, în care exploatarea cărului areva muncită, trezesc în sufletul copilului minia neputincioasă: „Din inddemul someței și al urii, / peste viața noastră de prăpăd și milă, / se plîmbau în care de triumf, clianburii — / în căruțele cu feroaonce, de Brăllă. / Zmele cu păr de aur și de lună / și cu aripă de pește la picioare, / zugrăvite pe căruțe care sună / peste țărîna, mările și biruitoare... („Amintire”).

Această dorință de înăvuiere o vedea și în apropiere: tatăl, țaran sărac, chinuit de setea pentru pămînt. Versurile care deschid volumul rezumă simplu o realitate asemănătoare cu aceea din Ion a lui Rebreanu: „Sînt născut din dragostea pentru pămînt străin / ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, în-surat / cu-o sălăncă. — Filofelia D. Marin, / căreia alții ani de flori i-a sculară” („Născut din dragostea pentru pămînt”). În contrast cu figura aprigă a tatălui, victima mentalității primitive individualiste, apare portretul blind al mamei, țărancă sorbită unei vieți de supunere. Satul, pe acest drum al proprietății individuale, al muncii irosite, și surprins în culori

Liviu CALIN

MARCEL CHIRNOAGA (Din „Expoziția anuală de grafică”) „Mortuul”

CRONICA LITERARA

GHEORGHE TOMOZEI:

„Steaua polară”

Acest volum constituie o selecție a versurilor scrise de poet în ultimi trei ani, adică de la apariția cărții „Pașarea albastră”. Deși publică în presă de relativ, multă vreme, Gheorghe Tomozei e foarte tînr (are 24 de ani). El a debutat printr-o poezie de factură clasicizantă, împede și ușor melancolică, îndreptîndu-se însă acum spre un vers mai dramatic, cu o imagistică mai bogată. Ceea ce surprinde de la prima lectură este varietatea tematică a volumului, altfel zicînd varietatea aspectelor realului care îi solicită talentul. Peisagist precizat, încă de la primele versuri, excelează în liniștea împlinită a rodurilor, el apare, aici, și ca un cîntăreț al cotidianului, cu obiectele sale obșnuite, și al depășirii acestuia într-o poezie a depășirilor. Dacă Tomozei e bun în tabloul de gen, el pare preocupat acum și de redarea măreției, a monumentalului, ca o caracteristică a vremii noastre socialiste. Chiar dacă nu realizează încă mari vizuine halucinante ale cosmosului, preziența visului, a zborului, dau o nouă dimensiune versului său melodos. Tomozei ne apare, acum, mult mai mult decît înainte, ca un imagist, lucid în metafore, pe care le rostogolește dintr-un corn al abundenței, uneori excesiv de plin. Subliniind de la început varietatea tematică, am dorit să evidențiem două aspecte: diversitatea meșteșugului lui Tomozei, precizat în domeniul și modalității diferite și, mai ales, noua educație socială a poetului tînr, a cărui curiozitate e deschisă mereu și care a lăsat liber din universul obsesiv, închis, limitat, al vechii poezii. Versurile lui Tomozei sînt caracteristice pentru noua generație de poezie crescută în condițiile construcției socialismului, nu numai prin interesul viu față de numeroase aspecte ale realului, ci mai ales prin depășirea sentimentelor de eliberare și puterice contimă, prin trăirea intensă a viitoru-

lui, atît de semnificative pentru poezia noastră tînră. Marea aripă a devenirii visește puternic în poezia sa, căci pentru tinerii noștri poezii, viitorul e parte integrantă a realității socialiste. Primul ciclu al volumului mi se pare și cel mai semnificativ pentru tendința de depășire. El se numește „Planeta zburătorilor” și reține ca un dat al naturii umane capacitatea de a visa activ, de a visa irealizabilul și neostenita sete de a izvorî noi vise din însăși realizarea a ceea ce îi părăse irealizabil. Cităm începutul poeziei care deschide volumul, pentru semnificația ei, ca și pentru calitatea metaforelor: „În lespezi, mările tresar, fecunde, ca-n pîntecul clopotinței arama, și seve-aprind aeriene ruguri... Nisipul toamnei în clepsidra frunze se stringe tainic, viscolit de-argintul zăpezilor ce se presim în zare. Rîuțunzi, genunchii stelelor coboră în țărba viselor, răfăcioare și se destramă în ogînițe de ape uleiuș de trandafirilor, vîrătic... Desprinsse stele-n stela iar recad, cum fulgerele-n sine ingenuche, cum ingenuchele-n sine ei, pădurea. Cu noi renasc, neimplinite vise, nimic nu s-a pierdut...” („Planeta zburătorilor”).

Și dacă poetul își întoarce privire spre trecut, e spre a zări acolo viitorul, căci el invocă oamenii legendelor, care au purtat cu ei viziunea vilto-rului, marelui, nesperatul vis pe care noi, astăzi, îl realizăm. Să amintim frumoasa invocație a lui Prometeu cel rău înălțat de sîncetă, care „privea trecerea stelelor / și le știa pe toate / și le chema pe nume” sau a lui Icar („L-am văzut, sălbatcă țîșnind / din hieroglifile țărîlor noastre / și / cei care au trecut după noi / au simțit arșița-i tînră”) („Înăl-

de Paul GEORGESCU

plinit). Dialogul omului cu stelele, marelui dialog al visului și al speranței și schide o carte, fise, așa cum deschide o epocă — a noastră.

Merită, desigur, să amintim de figura bătrînului mag („Culegătorul de vise”), „umbra bătrînului astrolog învaluită în cenușa risipirii” care „sta zăvorit în turnul subred al trupului, cu trepte-n declin, / urmărind roțirea înceată a stelelor, / desfrunzire înaltele cupole / și pribegia luminilor galbene...” și care cerceta neînțelesele semne „care păreau în palmele bătrî-nului / orologii ciudate — umbra bătrî-nului pe apă, ori lame de săbiu”. Dacă invocarea marilor vise ale zburătorilor are netăgăduite merite poetice, evocarea însăși a zborului interplanetar nu depășește convenționalul. Fulgerătoare imagine a incandescențelor stepe cosmice nu poate fi înlocuită prin aglomerarea de metafore, dintre care multe sînt izbitoare. E de altfel o cărență a poetului care încearcă uneori să înlocuiască imaginea unică a grandiosului sau sublimului, prin mulțime de metafore, care și cînd înfințit ar putea fi redat prin multe amănunte.

Cel de-al doilea ciclu, „Stăpîniți trun-musești”, evocă figuri ale construcțiilor socialismului și aspecte centrale ale acestei construcții. Este partea cea mai înlînsă a volumului și cea mai importantă, realizată bine, fără mari inegalități. Dintre portretele contemporanilor, reținem Îndosebi pe al ostasului în războiul antifascist: „Pruncul înghețat, din cătun, și-n înălțit în mantale / și-nu căpătînd mîros de tutun, / Singerind, după murmurul pașilor, / șoseaua spre liber-tatea mergea, / țîrîndu-se, în urma ostașilor...” („Ostași”). E la Tomozei o discreție care, atît timp cît nu se transformă în sentimentalism, incită. „Dialectică” reamînteste, în bine, vechia manieră a poetului, prin claritatea meloioasă. Meloioasă e și euforica din „Bucurie”, în care se slăvesc lucrurile simple: „Dimeinea străvezie cu liniști lichide, / topline-șușele roșii, ale macilor, / dimeinea scurtă ca o scrisoare de dragoste...” De altfel, ideea ciclului e cuprînsă ex-

„Fumul mărghitelei de pămînt cheamă-n preajmă cîntec bătrîne, doar un cal se-aude, nechezînd, ca la o răpire de cadine...”

Există, firește, și versuri slabe. Iată o descriere plată, convențională, a Bărăganului: „Cîmpile-nfrăite, prin spice lungi respiră și dropii mari pe ața văzduhului se-nșiră, închipuînd, în zboruri, șiraguri de mărgele ce-mpodobesc, fugare, grădina țării mele...” („Bărăgan”).

„Mașina raionului”, care ar fi trebuit să fie o poezie a eroismului cotidian, nu depășește transcrierea prozică, Altmucind, uncori, în convențional sau sentimentalism. Tomozei cade însă foarte rar sub o anumită limită, menținîndu-se, în general, în domeniul poeziei.

Undeva, el scrie că poetul „poate să răstoarne în file / metaforele, amfore fragile... Metaforele lui Tomozei nu sînt fragile și — cele mai adesea — sînt de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

Gheorghe Tomozei se afirmă ca natură înzestrată, bun meșteșugar, aperciply la domenii variate ale realității, dar excelează deocamdată în pastelea — sint de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

Gheorghe Tomozei se afirmă ca natură înzestrată, bun meșteșugar, aperciply la domenii variate ale realității, dar excelează deocamdată în pastelea — sint de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

sale industriale, sau „Strada fără istorie”, evocare plastică a unui nou cartier muncitoresc, stau mărlure. Dar efortul său în această direcție e încă minim. Deocamdată el e, mai ales, un poet al liniștii lumpei, cu se arată în „Cîmpii”, „Bălești” și mai ales în „La cealaltăna din Ada Kalea”:

„Fumul mărghitelei de pămînt cheamă-n preajmă cîntec bătrîne, doar un cal se-aude, nechezînd, ca la o răpire de cadine...”

Există, firește, și versuri slabe. Iată o descriere plată, convențională, a Bărăganului: „Cîmpile-nfrăite, prin spice lungi respiră și dropii mari pe ața văzduhului se-nșiră, închipuînd, în zboruri, șiraguri de mărgele ce-mpodobesc, fugare, grădina țării mele...” („Bărăgan”).

„Mașina raionului”, care ar fi trebuit să fie o poezie a eroismului cotidian, nu depășește transcrierea prozică, Altmucind, uncori, în convențional sau sentimentalism. Tomozei cade însă foarte rar sub o anumită limită, menținîndu-se, în general, în domeniul poeziei.

Undeva, el scrie că poetul „poate să răstoarne în file / metaforele, amfore fragile... Metaforele lui Tomozei nu sînt fragile și — cele mai adesea — sînt de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

Gheorghe Tomozei se afirmă ca natură înzestrată, bun meșteșugar, aperciply la domenii variate ale realității, dar excelează deocamdată în pastelea — sint de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

Gheorghe Tomozei se afirmă ca natură înzestrată, bun meșteșugar, aperciply la domenii variate ale realității, dar excelează deocamdată în pastelea — sint de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

Gheorghe Tomozei se afirmă ca natură înzestrată, bun meșteșugar, aperciply la domenii variate ale realității, dar excelează deocamdată în pastelea — sint de calitate, dar uncori aglomerarea lor întinecă ideea în loc să o lumineze mai mult. Zidarul care „a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi” și a suit mortarul pe schele „pe scriștii vinelor de singe” (pag. 35) face excese, ca și covrigul care sugerează... infinitul. Celelalte trei cicluri („Tinerete”, „Imagini din copilărie”, „Antirăzboinice”) conțin poezii bune („Arca păcii”, „Trandafirul de lut”, „În via colectivă”, „Imagini din Budapesta”, „Războiul”, „Septembrie”) ca și altele mai puțin bune sau chiar mediocre. Ele nu modifică însă substanțial imaginea pe care am schițat-o.

GABRIELA MANOLE „Țărancă”

ÎNTOARCEREA ÎN BRIGADA

inse în dușmănie, ca în jernie de pomină, pe care le invocă hătrînii; alb și pustiu, cimpul părea fără de slăsiș; drumul de țară, drum îngust și cutit, se ascundea acum sub straturile de zăpadă...

Pavel Oniga o luă peste cimp, se-motmol-moti în troiene, căzu, căzu meru, de parcă i-s-ar fi înmănat picioarele, dar după vreo ceas ajunse la șosea...

— Cine te-a mînjit că vreau să urc? Eu n-am picioro? Ascultă, domnule, de ce ai întors în halul asta? — Care ești, mă? întrebă șoferul, coborînd din cabină, ce dracu vrei, ești controlor? — Rosta din față, a din dreapta, n-are lanțuri, observă Oniga...

Cum, cum? Șoferul se arătă foarte interesat, la zi! — Vezi-ți de drum, zise Oniga, în-torcîndu-se la piatra de kilometraj, acum n-am nevoie, mă duce de jos, uite ce șosea, căreia că-n palmă, e o plăcere. Salut!

Șoferul își văzu de-ale lui, convins că a stat de vorbă cu un nebul. Iar Oniga hotărî că n-o să urce în nici un camion, chiar de-ar trece o mie de car-mioane pe lângă el și fiecare șofer l-ar ruga din inimă: „Poștește, ai un loc în cabină, e cald și bine, te duc ca vîntul, îmi plăcerea asta...”

Și la cinci și jumătate, odată se lăsa întunecul, Pavel Oniga intră în dormitorul de baracă, se uită, pe rînd, la băieții lungiți pe paturi, lenevind, apoi spuse bună seara. Ca la un semn, băieții se ridicară într-o rînd, apoi se dădură jos din pat, învinși de curiozitate...

Și-o sete ne-nețesească da știința pe buze; Și-om reveni statornici, primind, îmbrășiși, Ofrandă lui de zboruri, de stele și haduze.

...Pentru două clipe de dans Deasupra pămîntului, Frunzele au vibrat de dor, Toată vara...

Se desprind, și dansează Vals mic, în spirală,

schimbau priviri pe furis, Pavel Oniga zîmbi, se așeză pe a doua față oricăror întrebări, știa că făcuse trei zile băieții se vor ține scari de el, atîta îl vor scîrbi pînă cînd va trebui să le spună totul, cum a fost de la început și cum s-a sfîrșit...

— Ei, cum stăm? Îndrăzni Vasile Top. — Bine, în ce mă privește chiar foarte bine, m-am desprînt de ea pentru totdeauna, lămuri Pavel Oniga, cred că mîine am să mă duc la tribunal. Cer divorț, iar casa o s-o vînd, s-o găsesc careva, ori o dau de pomană. Asta-i! — Stai, domnule. — Stai. — Ia-o de la capăt.

Cit ai clipe, cei șase băieți care se aflau în dormitor se strînseră buluc, bînuind că vor auzi ceva grozav de interesant. Atîta doar că Oniga nu se

Fragment de roman de NICOLAE ȚIC

pricepea, ori nu voia — mai degrabă nu voia! — să povestească pe-nedețe, cu amănunte picante... Fiecare din cei șase era aștit, se repezea cu întrebări, revenea, bătea din palme: nemaipomenit! Pavel Oniga dădea răspunsuri precise, ca la un examen: așa a fost, așa. Nu-și îngăduia să vorbească de rău pe nevastă-sa...

— Domnule, eu știu ce-ai să faci Vasile Top, adică am auzit, cu nevastă-ta... Tu n-ai fost prima ei dragoste, ceva în genul asta... — Ei, și dacă n-am fost? — Ai luat-o din obligație. — Se poate, dar acum cer divorț. — Mi se pare că ea te-a tradus și după căsătorie... — Măi Vasile Top, făcu Oniga, ridicîndu-se, așa mă mîntîncă palmele cîteodată... Ce mai vrei să-ți spun? Tare-ai vrea să mă prinzi, ca să rîzi bine! Rîzi mă, îți stau eu pe cap, ca să nu rîzi? Vasile Top, du-te și te culcă.

Vasile Top își ceru iertare, destul de politicoasă, apoi se duse la patul lui și se întinse.

În dormitor intră un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, puțin la înfățișare, cu ochii blajini, după toate semnele un om cumsecade, rebeșit de frig, care își căuta un adăpost peste noapte. Întreabă dacă e vreun pat liber, are nevoie de pat numai pentru o noapte, mîine dimineață pleacă și n-o să mă treacă pe-aci decît peste vreo doi ani. Băieții îi răspunsură că toate paturile erau ocupate, dar el insistă...

— Este foarte încapășinat, observă Oniga. — Dacă n-am unde dormi... — Păi sigur, cine ești, de unde? — Am lucrat în brigada lui Molcea-

cu ping-pong, joacă bine. În viața lui nu pusese mîna pe paletă. Se trezi odihnit.

— Dacă învît ci trebuie... — Dumneata? — Ce-am învățat aicea știu, îndrăzni omul.

Pavel Oniga era curios să-l audă vorbind, înșirînd ce știe, ca să-și dea seama cum arată unul care e trimis la școala de maistri. „Uite, domnule, gîndi el, în noaptea asta doarme aici, mîine dimineață pleacă și peste doi ani se-ntoarce maistru, ori se duce mai departe, la Polittehnică. Așa cum îl vezi, nici deștept, nici prost, așa o să fie maistru, cel puțin... Poate că în urmă cu o săptămîină nici n-o visat. Și mă rog, pe ce chestie să-l trimiți locmai pe el?” Pavel Oniga făcu pe gazda și-l polți pe viitorul maistru la patul lui: „Dacă ești de acord o să dormim amîndoi în patul asta, pe mîine nu mă deranjează”. Omul primi,

bucuros, repetînd că doar noaptea asta mai doarme pe-aci, de mîine încolo... — Și de ce te-au nimerit tocmai pe dumneata? — Cu ce? Cu școala? — Cu ea, sînt curios. — M-a propus brigadierul. — Dar dumneata n-ai vrut? — Eu, zise omul, sigur că eu... — La să vedem noi cam ce pricepi! Să facem un fel de repetiție, înainte de examen. Cum stai cu istoria? Dar cu matematica?

Omul se strădui să răspundă la întrebări cit mai conștiincios, pînă cînd adormi cu capul pe pernă și cu picioarele pe podea. În sinea lui, Pavel Oniga era nemulțumit de viitorul maistru. Îl potrivea în pat, apoi se-nîlnise și el, lîngă perete, dar nu adormi decît spre dimineață. Se gîndea că dacă s-ar fi ținut de meserie și ar fi renunțat mai de mult la Mara, la toate poveștile stupide care îi măcinaseră atîta vreme, Strihan l-ar fi propus pe el, Pavel Oniga, să plece la școală. Îi promisese nu o dată — și Strihan nu glumea. Oniga se închipui într-un dormitor în care pălăvrăgeau șase flăcăi și întrebînd: „E vreun pat liber aici? Vă asigur că n-o să rămîn decît o noapte. Mîine dimineață trebuie să mă prezint la școala de maistri. E vreun pat?” Pierduse ocazia asta, dar nu-l lîțzu, acum, cînd se știa liber avea răbdare, avea siguranță de sine. „În-tro luni, în două, o să fiu cel mai bun podar, apoi... Vreau să fie așa!”

O clipă îi trecu prin mîine să se scoale din pat, să se-mbrace la repezeală și-apoi să caute o carte, una de fizică, ori de chimie — băieții aștia trebuie să aibă ceva și să citească pînă în zori, să învețe pe de rost, să-și frîmînte creierii. Asta, drept pedepsă că de-a-lția ani uitase de cărți și de el. Hotărî să fie crud cu el, să nu-și ierte nimic. Să-și caute locul lui, locul de drept printre ceilalți. Adormi ghemuit lîngă viitorul maistru și după peripețiile aîte de istovitoare din acea zi, avu un vis destul de plăcut. Se făcea că jo-

acă mi-a dat de capăt, sînt un om rău, un carierist, iar el moare de cinste, e plîtea lui Dumnezeu. Și nenorocul lui e că i-a fost dat să-și ducă zilele printre lepre ca mine. Măi Vasile Top, ce-am să te scarmîm? Pavel Oniga era învîtat cu oamenii de felul lui Top, oameni care își îngăduie totul, fără nici un fel de scrupule — și care, culmea! se mai vor și judecători. Tot ei cu gura mare. Îndată ce li se pare că au descoperit o brumă de necinste în viața cuiva, o abateră cît de mică de la normele morale, se arată necruțători: „Asemenea manifestări se cer stropite fără milă” — iar după aceea scot că-i de datoria lor să constale, cu minirne: „Cîtă mizerie umană”. Gîndindu-se la planurile lui, la ce-ar fi vrut să facă, Pavel Oniga înțese că nu-i va fi tocmai ușor. Dar asta nu-l speria.

Înd ajunsră în ulița principală, băieții din grup se respiră care încolo — unii aveau treburi urgente pe la birouri, alții își făceau drum pe la prietenii care locuiau în sat, la gazde și la părinți, să-i viziteze. Pavel Oniga se lăsa să se lătureze pe lângă garduri, să nu-l lovească vreo mașină. La ora asta, pe ulița îngustă se întredău zeci de autobuze și camioane, care aduceau la școlă muncitorii din alle sate. — Pavele, ce părere ai de aia, ia uite!

Tu ești, Vasile Top? întrebă Pavel Oniga, oprindu-se. Parcă o luaseși în altă parte o luaseși, dar tot pe lîngă mine ajunseși, te-ții de coada mea. Ce vrei? — Uite, mă, cum se spală! — Se spală dracu — unde? — La fîntîna, cu apă proaspătă! Pavel Oniga se răsuci lenes, gura să-l injurase pe Top, dar după o clipă uită de toate, făcu ochii mari și se

upă ce cumpără și puloverul. Pavel Oniga se îngăbi de plecare, peste vreo jumătate de oră schimbul lui trebuia să se apuce de lucru. Ceilalți băieți se codeau, încă mai trăgeau nădeide că vor avea zi liberă. Nădeidea lor se spulberă cînd un flăcău, dintr-o baracă vecină, trimis al Direcției de foraj, îi vesti că se lucrează, frigul se pololise. Cu șep-cile trase pe urechi și fularele înfășurate peste gură și nas, ieșiră țărî, tînuindu-se unul lîngă altul, parcă le-ar fi fost teamă să nu-i fure vîntul. Vasile Top îl apucă pe Oniga de braț și-i propuse să se despartă de grup, de mormolocii aștia, care abia se mișcă. Oniga se opri, enervat: — Care mormoloci, măi? — Hai, că glumim! — Măi Vasile Top, asta ești tu — faci una, una urîtă, că te pricepi, și-apoi te hîlzești, zici că-ai glumit, ce, nu-i voie? Vasile Top odată și odată o să

— Și-o să fi maistru? se miră Oniga. — Dacă învît ci trebuie... — Dumneata? — Ce-am învățat aicea știu, îndrăzni omul.

Pavel Oniga era curios să-l audă vorbind, înșirînd ce știe, ca să-și dea seama cum arată unul care e trimis la școala de maistri. „Uite, domnule, gîndi el, în noaptea asta doarme aici, mîine dimineață pleacă și peste doi ani se-ntoarce maistru, ori se duce mai departe, la Polittehnică. Așa cum îl vezi, nici deștept, nici prost, așa o să fie maistru, cel puțin... Poate că în urmă cu o săptămîină nici n-o visat. Și mă rog, pe ce chestie să-l trimiți locmai pe el?” Pavel Oniga făcu pe gazda și-l polți pe viitorul maistru la patul lui: „Dacă ești de acord o să dormim amîndoi în patul asta, pe mîine nu mă deranjează”. Omul primi,

bucuros, repetînd că doar noaptea asta mai doarme pe-aci, de mîine încolo... — Și de ce te-au nimerit tocmai pe dumneata? — Cu ce? Cu școala? — Cu ea, sînt curios. — M-a propus brigadierul. — Dar dumneata n-ai vrut? — Eu, zise omul, sigur că eu... — La să vedem noi cam ce pricepi! Să facem un fel de repetiție, înainte de examen. Cum stai cu istoria? Dar cu matematica?

Omul se strădui să răspundă la întrebări cit mai conștiincios, pînă cînd adormi cu capul pe pernă și cu picioarele pe podea. În sinea lui, Pavel Oniga era nemulțumit de viitorul maistru. Îl potrivea în pat, apoi se-nîlnise și el, lîngă perete, dar nu adormi decît spre dimineață. Se gîndea că dacă s-ar fi ținut de meserie și ar fi renunțat mai de mult la Mara, la toate poveștile stupide care îi măcinaseră atîta vreme, Strihan l-ar fi propus pe el, Pavel Oniga, să plece la școală. Îi promisese nu o dată — și Strihan nu glumea. Oniga se închipui într-un dormitor în care pălăvrăgeau șase flăcăi și întrebînd: „E vreun pat liber aici? Vă asigur că n-o să rămîn decît o noapte. Mîine dimineață trebuie să mă prezint la școala de maistri. E vreun pat?” Pierduse ocazia asta, dar nu-l lîțzu, acum, cînd se știa liber avea răbdare, avea siguranță de sine. „În-tro luni, în două, o să fiu cel mai bun podar, apoi... Vreau să fie așa!”

O clipă îi trecu prin mîine să se scoale din pat, să se-mbrace la repezeală și-apoi să caute o carte, una de fizică, ori de chimie — băieții aștia trebuie să aibă ceva și să citească pînă în zori, să învețe pe de rost, să-și frîmînte creierii. Asta, drept pedepsă că de-a-lția ani uitase de cărți și de el. Hotărî să fie crud cu el, să nu-și ierte nimic. Să-și caute locul lui, locul de drept printre ceilalți. Adormi ghemuit lîngă viitorul maistru și după peripețiile aîte de istovitoare din acea zi, avu un vis destul de plăcut. Se făcea că jo-

acă mi-a dat de capăt, sînt un om rău, un carierist, iar el moare de cinste, e plîtea lui Dumnezeu. Și nenorocul lui e că i-a fost dat să-și ducă zilele printre lepre ca mine. Măi Vasile Top, ce-am să te scarmîm? Pavel Oniga era învîtat cu oamenii de felul lui Top, oameni care își îngăduie totul, fără nici un fel de scrupule — și care, culmea! se mai vor și judecători. Tot ei cu gura mare. Îndată ce li se pare că au descoperit o brumă de necinste în viața cuiva, o abateră cît de mică de la normele morale, se arată necruțători: „Asemenea manifestări se cer stropite fără milă” — iar după aceea scot că-i de datoria lor să constale, cu minirne: „Cîtă mizerie umană”. Gîndindu-se la planurile lui, la ce-ar fi vrut să facă, Pavel Oniga înțese că nu-i va fi tocmai ușor. Dar asta nu-l speria.

Înd ajunsră în ulița principală, băieții din grup se respiră care încolo — unii aveau treburi urgente pe la birouri, alții își făceau drum pe la prietenii care locuiau în sat, la gazde și la părinți, să-i viziteze. Pavel Oniga se lăsa să se lătureze pe lângă garduri, să nu-l lovească vreo mașină. La ora asta, pe ulița îngustă se întredău zeci de autobuze și camioane, care aduceau la școlă muncitorii din alle sate. — Pavele, ce părere ai de aia, ia uite!

Tu ești, Vasile Top? întrebă Pavel Oniga, oprindu-se. Parcă o luaseși în altă parte o luaseși, dar tot pe lîngă mine ajunseși, te-ții de coada mea. Ce vrei? — Uite, mă, cum se spală! — Se spală dracu — unde? — La fîntîna, cu apă proaspătă! Pavel Oniga se răsuci lenes, gura să-l injurase pe Top, dar după o clipă uită de toate, făcu ochii mari și se

— Și-o să fi maistru? se miră Oniga. — Dacă învît ci trebuie... — Dumneata? — Ce-am învățat aicea știu, îndrăzni omul.

Pavel Oniga era curios să-l audă vorbind, înșirînd ce știe, ca să-și dea seama cum arată unul care e trimis la școala de maistri. „Uite, domnule, gîndi el, în noaptea asta doarme aici, mîine dimineață pleacă și peste doi ani se-ntoarce maistru, ori se duce mai departe, la Polittehnică. Așa cum îl vezi, nici deștept, nici prost, așa o să fie maistru, cel puțin... Poate că în urmă cu o săptămîină nici n-o visat. Și mă rog, pe ce chestie să-l trimiți locmai pe el?” Pavel Oniga făcu pe gazda și-l polți pe viitorul maistru la patul lui: „Dacă ești de acord o să dormim amîndoi în patul asta, pe mîine nu mă deranjează”. Omul primi,

bucuros, repetînd că doar noaptea asta mai doarme pe-aci, de mîine încolo... — Și de ce te-au nimerit tocmai pe dumneata? — Cu ce? Cu școala? — Cu ea, sînt curios. — M-a propus brigadierul. — Dar dumneata n-ai vrut? — Eu, zise omul, sigur că eu... — La să vedem noi cam ce pricepi! Să facem un fel de repetiție, înainte de examen. Cum stai cu istoria? Dar cu matematica?

Omul se strădui să răspundă la întrebări cit mai conștiincios, pînă cînd adormi cu capul pe pernă și cu picioarele pe podea. În sinea lui, Pavel Oniga era nemulțumit de viitorul maistru. Îl potrivea în pat, apoi se-nîlnise și el, lîngă perete, dar nu adormi decît spre dimineață. Se gîndea că dacă s-ar fi ținut de meserie și ar fi renunțat mai de mult la Mara, la toate poveștile stupide care îi măcinaseră atîta vreme, Strihan l-ar fi propus pe el, Pavel Oniga, să plece la școală. Îi promisese nu o dată — și Strihan nu glumea. Oniga se închipui într-un dormitor în care pălăvrăgeau șase flăcăi și întrebînd: „E vreun pat liber aici? Vă asigur că n-o să rămîn decît o noapte. Mîine dimineață trebuie să mă prezint la școala de maistri. E vreun pat?” Pierduse ocazia asta, dar nu-l lîțzu, acum, cînd se știa liber avea răbdare, avea siguranță de sine. „În-tro luni, în două, o să fiu cel mai bun podar, apoi... Vreau să fie așa!”

O clipă îi trecu prin mîine să se scoale din pat, să se-mbrace la repezeală și-apoi să caute o carte, una de fizică, ori de chimie — băieții aștia trebuie să aibă ceva și să citească pînă în zori, să învețe pe de rost, să-și frîmînte creierii. Asta, drept pedepsă că de-a-lția ani uitase de cărți și de el. Hotărî să fie crud cu el, să nu-și ierte nimic. Să-și caute locul lui, locul de drept printre ceilalți. Adormi ghemuit lîngă viitorul maistru și după peripețiile aîte de istovitoare din acea zi, avu un vis destul de plăcut. Se făcea că jo-

acă mi-a dat de capăt, sînt un om rău, un carierist, iar el moare de cinste, e plîtea lui Dumnezeu. Și nenorocul lui e că i-a fost dat să-și ducă zilele printre lepre ca mine. Măi Vasile Top, ce-am să te scarmîm? Pavel Oniga era învîtat cu oamenii de felul lui Top, oameni care își îngăduie totul, fără nici un fel de scrupule — și care, culmea! se mai vor și judecători. Tot ei cu gura mare. Îndată ce li se pare că au descoperit o brumă de necinste în viața cuiva, o abateră cît de mică de la normele morale, se arată necruțători: „Asemenea manifestări se cer stropite fără milă” — iar după aceea scot că-i de datoria lor să constale, cu minirne: „Cîtă mizerie umană”. Gîndindu-se la planurile lui, la ce-ar fi vrut să facă, Pavel Oniga înțese că nu-i va fi tocmai ușor. Dar asta nu-l speria.

Înd ajunsră în ulița principală, băieții din grup se respiră care încolo — unii aveau treburi urgente pe la birouri, alții își făceau drum pe la prietenii care locuiau în sat, la gazde și la părinți, să-i viziteze. Pavel Oniga se lăsa să se lătureze pe lângă garduri, să nu-l lovească vreo mașină. La ora asta, pe ulița îngustă se întredău zeci de autobuze și camioane, care aduceau la școlă muncitorii din alle sate. — Pavele, ce părere ai de aia, ia uite!

Tu ești, Vasile Top? întrebă Pavel Oniga, oprindu-se. Parcă o luaseși în altă parte o luaseși, dar tot pe lîngă mine ajunseși, te-ții de coada mea. Ce vrei? — Uite, mă, cum se spală! — Se spală dracu — unde? — La fîntîna, cu apă proaspătă! Pavel Oniga se răsuci lenes, gura să-l injurase pe Top, dar după o clipă uită de toate, făcu ochii mari și se

— Și-o să fi maistru? se miră Oniga. — Dacă învît ci trebuie... — Dumneata? — Ce-am învățat aicea știu, îndrăzni omul.

Pavel Oniga era curios să-l audă vorbind, înșirînd ce știe, ca să-și dea seama cum arată unul care e trimis la școala de maistri. „Uite, domnule, gîndi el, în noaptea asta doarme aici, mîine dimineață pleacă și peste doi ani se-ntoarce maistru, ori se duce mai departe, la Polittehnică. Așa cum îl vezi, nici deștept, nici prost, așa o să fie maistru, cel puțin... Poate că în urmă cu o săptămîină nici n-o visat. Și mă rog, pe ce chestie să-l trimiți locmai pe el?” Pavel Oniga făcu pe gazda și-l polți pe viitorul maistru la patul lui: „Dacă ești de acord o să dormim amîndoi în patul asta, pe mîine nu mă deranjează”. Omul primi,

bucuros, repetînd că doar noaptea asta mai doarme pe-aci, de mîine încolo... — Și de ce te-au nimerit tocmai pe dumneata? — Cu ce? Cu școala? — Cu ea, sînt curios. — M-a propus brigadierul. — Dar dumneata n-ai vrut? — Eu, zise omul, sigur că eu... — La să vedem noi cam ce pricepi! Să facem un fel de repetiție, înainte de examen. Cum stai cu istoria? Dar cu matematica?

Omul se strădui să răspundă la întrebări cit mai conștiincios, pînă cînd adormi cu capul pe pernă și cu picioarele pe podea. În sinea lui, Pavel Oniga era nemulțumit de viitorul maistru. Îl potrivea în pat, apoi se-nîlnise și el, lîngă perete, dar nu adormi decît spre dimineață. Se gîndea că dacă s-ar fi ținut de meserie și ar fi renunțat mai de mult la Mara, la toate poveștile stupide care îi măcinaseră atîta vreme, Strihan l-ar fi propus pe el, Pavel Oniga, să plece la școală. Îi promisese nu o dată — și Strihan nu glumea. Oniga se închipui într-un dormitor în care pălăvrăgeau șase flăcăi și întrebînd: „E vreun pat liber aici? Vă asigur că n-o să rămîn decît o noapte. Mîine dimineață trebuie să mă prezint la școala de maistri. E vreun pat?” Pierduse ocazia asta, dar nu-l lîțzu, acum, cînd se știa liber avea răbdare, avea siguranță de sine. „În-tro luni, în două, o să fiu cel mai bun podar, apoi... Vreau să fie așa!”

O clipă îi trecu prin mîine să se scoale din pat, să se-mbrace la repezeală și-apoi să caute o carte, una de fizică, ori de chimie — băieții aștia trebuie să aibă ceva și să citească pînă în zori, să învețe pe de rost, să-și frîmînte creierii. Asta, drept pedepsă că de-a-lția ani uitase de cărți și de el. Hotărî să fie crud cu el, să nu-și ierte nimic. Să-și caute locul lui, locul de drept printre ceilalți. Adormi ghemuit lîngă viitorul maistru și după peripețiile aîte de istovitoare din acea zi, avu un vis destul de plăcut. Se făcea că jo-

acă mi-a dat de capăt, sînt un om rău, un carierist, iar el moare de cinste, e plîtea lui Dumnezeu. Și nenorocul lui e că i-a fost dat să-și ducă zilele printre lepre ca mine. Măi Vasile Top, ce-am să te scarmîm? Pavel Oniga era învîtat cu oamenii de felul lui Top, oameni care își îngăduie totul, fără nici un fel de scrupule — și care, culmea! se mai vor și judecători. Tot ei cu gura mare. Îndată ce li se pare că au descoperit o brumă de necinste în viața cuiva, o abateră cît de mică de la normele morale, se arată necruțători: „Asemenea manifestări se cer stropite fără milă” — iar după aceea scot că-i de datoria lor să constale, cu minirne: „Cîtă mizerie umană”. Gîndindu-se la planurile lui, la ce-ar fi vrut să facă, Pavel Oniga înțese că nu-i va fi tocmai ușor. Dar asta nu-l speria.

Înd ajunsră în ulița principală, băieții din grup se respiră care încolo — unii aveau treburi urgente pe la birouri, alții își făceau drum pe la prietenii care locuiau în sat, la gazde și la părinți, să-i viziteze. Pavel Oniga se lăsa să se lătureze pe lângă garduri, să nu-l lovească vreo mașină. La ora asta, pe ulița îngustă se întredău zeci de autobuze și camioane, care aduceau la școlă muncitorii din alle sate. — Pavele, ce părere ai de aia, ia uite!

Tu ești, Vasile Top? întrebă Pavel Oniga, oprindu-se. Parcă o luaseși în altă parte o luaseși, dar tot pe lîngă mine ajunseși, te-ții de coada mea. Ce vrei? — Uite, mă, cum se spală! — Se spală dracu — unde? — La fîntîna, cu apă proaspătă! Pavel Oniga se răsuci lenes, gura să-l injurase pe Top, dar după o clipă uită de toate, făcu ochii mari și se

dispus, degajat, ca omul care a avut o noapte bună și limpezit la mînt, cu puteri sportive, se duce la lucru. — Te-ntorșeși? întrebă Strihan, întinzîndu-i mîna. — Da — și-o să rămîn aici, cu meseria mea. — Nu-i rău. Ai trecut pe la Direcție? — Nu, că n-aveam motiv. — Aveai, că trebuie să te reparalizeze, eu mi-am găsit om! — Tovarăș Strihan, se zăpăci Oniga — și eu? — Îți cauți o echipă, ieri am umbal după tine, mi-a părut rău, azi e prea tîrziu.

În Strihan își văzu de drum, că n-avea vreme de pierdut, iar Oniga se ținu de el, încapășinat, hotărî să-l îmbruce. Voia să învețe meseria pînă la capăt pe lîngă Strihan, care era recunoscut ca fiind cel mai priceput brigadier de la șchele S. „Într-un fel, are dreptate, admise flăcău, poacă, eu sînt de vîină că am plecat și m-am jurat și... dar nici așa, să mă lase! Fusesse aproape convins că în sinea lui Strihan se va bucura alînd că el, Pavel Oniga, s-a întors la școlă, îl va îndemna, pîrîntese, să-și însire peripețiile; apoi îi va spune: Rămii aici, ascultă-mă pe mine, și n-o să regreti. Dar Strihan se grabi să-și caute om și-acum trecea nepăsător pe lîngă el. „Răi sînt oamenii, se mîhni Oniga... tocmai cînd nu trebuie... ce vrea ne Strihan, să mă pedepsească? Și-o face înlocuindu-mi spatele? Nea Strihan, ține chiar atît de greu să-mi spuni vorba bună, că am mare nevoie de ea — și să mă îti de braț! Conție, te-ai purtat urît, e timpul să-ți bagzi mîinile-n cap. Ei, și-acuma, bate palma, o să lucrăm împreună, ca doar ne știm, ținem la greu!” Se agăță de haina lui Strihan: — Și pe cine-ai luat în locul meu? — Pe Motrona — și vezi-ți de treabă.

— Să mă sece dacă renunți, spuse Oniga, încercînd, nea Strihan să nu te joci cu mînt! De ce nu mă-ntrebă dumneata cum a fost acolo, la mea, ce-am pălî, ca să-ți faci o idee? Strihan se trase un pas înapoi și-l învîlă într-o privire de gheată. — Capul tău secl făcu Oniga. — A trebuit să trec și prin asta. — Că atîl plesnit. — Altfel de, cine știe... Uite cum

Versuri de toamnă

Privește, ceața intră în pădure Ca o uitare Sau ca un plîns confuz pe frunze. Jur-impregur o umedă îmbrășișare. Copacii au uitat în ceață de păsările pătrunse-n umbra lor, i-au părăsit surprinzătoare omizi trecute-n fluturi și oulpile pe niște focuri subțiri, meru neliniștite nu le mai înfioară scoarță. Stejarii, roșcatele insule, mai stăruie sălbatici, abia iși din scurme, și-n depărtare brazii fără sfîrșit calcă deasupra ceții.

O, ceață intră în pădure ca o uitare sau ca un plîns confuz pe frunze.

Chemare

Ne cheamă romantismul prin ani, ca un ținut Ce încă de departe ne-ademeneste pașii; S-au răsuțit sub talpă dogori, cînd l-am văzut, Și-n mîini puteri mai pline simțeam, ca uriașii...

De-l părăsim o clipă, vom fi însingurați Și-o sete ne-nețesească da știința pe buze; Și-om reveni statornici, primind, îmbrășiși, Ofrandă lui de zboruri, de stele și haduze.

Anotimp

...Pentru două clipe de dans Deasupra pămîntului, Frunzele au vibrat de dor, Toată vara...

Se desprind, și dansează Vals mic, în spirală,

Iar voi, mesteceni, vîslîți, vîslîți în alb căci vîntul a uitat pînzele voastre verzi desfășurate-n ceață.

Copaci... copaci... Dar te-ai gîndit oreodată că oamenii au învîțat, poate, de la copaci poziția verticală? Te-ai gîndit oreodată că oamenii au învîțat, poate, de la rădăcinile copacilor să coboare-n adîncuri? Urmărește-le trunchiurile în sus: am certitudinea că oamenii au învîțat de la ramurile izbucnite spre înalt sensul spre soare și stele!

Ilie CONSTANTIN

La ceasul dintre vîrste, de par a-l pîrși, Îl regăsesc pe altă spirală de cărare; Reviu spre bucurie ca noaptea spre zi; Și glasul lui în mine renaște ritmuri clare...

Mă modelează timpul dintr-un pămînt mai demn. Insuflețit cu anul, cu ziua, cu minutul... Și pașii mei pe șezuri și dealuri lasă semn. Și pașii mei, oriunde, înseamnă începutul!

Mihai NEGULESCU

Și cad la pămînt În cea mai albastră tăcere...

În primăvară, se vor naște Flori și frunze, Amețite de-aceiași sete perpetuă...

Ion CRINGULEANU

Titus Popovici

Titus Popovici este unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai tinerii generații. Activitatea sa literară s-a materializat în două romane, care vădese o forță creatoare de adevărată, și o piesă de teatru, care relevă dotățile scriitorului pentru conflictele prezente, acute. Deși variată ca gen (romanel, piesa de teatru) și scenarii, creația lui Titus Popovici are o unitate care se manifestă printr-o tematică radiantă, prin vagabondajul unor personaje dintr-o parte într-alta, prin alinătatea spirituală a eroilor lui, prin tonalitatea constantă, aceeași, iolostă deopotrivă de povestiri și de drama lung. Atmosfera comuna, stabilită fără efort de scriitor în tot cuprinsul activității sale literare se distinge probabil, în primul rând, unei conștiințe în preocupările ei generatoare. Ca mod de elaborare, creația lui Titus Popovici face impresia unui arhipelag care se unește pe sub apă și din care, până la urmă, se va încheia un continent, variat ca relief, dar unic. Holărire cu care înălțarea scriitorului a abordat genul epic, în speța sa cea mai cuprinzătoare, pe care Titus Popovici o există, în și într-o stare nebuloasă, a unei concepții generale din care sînt trase în fapt nenumărate fragmente.

Nu mai pentru cei care concep evoluția unui scriitor ca pe o promovare din clasa scriitorilor în cea a muzeicilor și de aici în cursul superior, romanul, Titus Popovici poate reprezenta un fenomen de precocitate inexplicabilă, o forță a unui proces care se petrece în mod normal mai lent și mai gradat. În realitate, egalitatea în drepturi a genurilor, transformată prin factorul subiectiv, autorul, într-o inegalitate de resurse, își apune și în acest caz, foarte clar, cuvîntul. Nu este vorba despre un salt miraculos peste etapele copilăriei artistice, mai mult sau mai puțin obligatorie (pe care Titus Popovici de-a parcurs în felul lui, în cadrul genului respectiv, poate mai rapid decît alții) și despre o orientare specifică spre o modalitate artistică răspunzînd cel mai bine nu numai temperamentului său, temei pe care o abordează, ci și intențiilor mari, direcționale, pe care, instinctiv sau deliberat le urmărește.

Strănu, Seta și Passacaglia se interesează prin substanța și prin timpul acțiunii pe care o desfășoară. Eroii se învâd în realitatea artistică și înscori, chiar în cea din carte. Individualismul individualist, nedecis, cu variante care merg de la o extremă la cealaltă și cu evoluții exact opuse, îl înfruntă în romane ca și în piesă. Mediul românesc amintit cele mai vi-guroase opere ale lui Slavici și mediul

Georgeta HORODINCA

muncitoresc permit scriitorului desfășurări ample de frescă, pentru care Titus Popovici manifestă o producție, sau constituie, cel de-al doilea în special, un factor determinant al cristalizării cazurilor morale.

Titus Popovici, care are pasiunea fabliaurilor largi, a adăugat eroiului intelectual al dramelor de conștiință, eroii de acțiune, făptuitorii direcți și decisi ai istoriei, muncitorii, masele largi.

În concepția artistică a lui Titus Popovici se disting nenumărate, de fapt, două teme principale, tema „strănu-lui” și tema istoriei în mers, în transformare revoluționară, reprezentată prin

cei care, mai aproape de mijloacele de producție, sînt chemați să decidă cum trebuie ele să aparțină. Densitatea celor două teme nu înseamnă, însă, și opunerea lor, ci împletirea lor pînă la confuziune, pînă la trecerea primei în cea de a doua, pînă cînd glasul lui Andrei, întîlnind Internaționala, la stîrșitul volumului Strănu-lui, se confundă cu al celorlalți manifestanți.

Împletirea acestor două teme de creații lui Titus Popovici are rolul particular, de familie, formează unitatea lor subterană, care ne face să credem că alte însuși ale arhipelagului vor ieși, în continuare, la suprafață.

Preferința pentru mișcarea mare a istoriei constituie pentru Titus Popovici o premisă a reușitei sale artistice și a succesului de care s-a bucurat cărțile sale. Abordul o tematică majoră, fiindul scriitor și-a atras interesul cititorilor prin însuși materialul cărții și-a adresat. Tentativa construcțiilor de amploare îl îndreaptă, totuși, uneori, după cum remarcăm și cu alt prilej, spre un istorism, bine deghizat în lîngă Titus Popovici are simțul mișcării mediilor sociale diferite, dar istorism în ultima analiză. Scriitorul nu găsește în lîngă el puterea de a lăuna laborioasele sale construcții de frescă printr-o idee care să aducă un element nou față de observarea corectă a desfășurării unui proces social istoric. Nu vrem să diminuăm prin această observație meritele croniciarului, ale secretarului vremii, meritele care, pe bună dreptate, revine scriitorii contemporani și Titus Popovici în aceeași măsură.

Georgeta HORODINCA

LIE DOINA „Colectivistă”

Tiberiu Utan

Să fixezi profilul unui scriitor, folosind, ca puncte de reper, poezii răzlețe publicate în revistele literare, — iată o întreprindere cam riscantă. La un poet străduința de a se delini a june de obicei evidentă abia odată cu alcătuirea volumului său de versuri; prin triere, prin distribuirea accentelor, prin repetarea unor motive se cristalizează preocupările lirice specifice. Ori, de la culegerea de debut Chemări (1955), Tiberiu Utan încearcă să adune producțiile într-un nou volum, tratînd se vede cu multă circumspecție și exigență propria dezvoltare pe lîngă artă. De aceea însemnările de față rămîn o incursiune cu totul sumară în universul său liric.

De la Chemări pînă la elucirile dispare din „Contemporanul” sau „Luceafărul” putem constata un progres substanțial pe linia adîncirii ideilor poetice și a intensificării forței de expresie a imaginii. Dacă acolo se făceau concesii anecdoticilor versificate, construcțiilor convenționale, aici poetul își supraveghează avar elanul, scontează pe efectul de sugestie, pe densitatea emoției, nicînd etalată deplin. Din poezia lui Utan răzbat un lirism reținut, cenzurat prin sobrietate. Celebrele marilor transformări sociale, a modificărilor survenite în psihologia oamenilor se realizează în imagini de o anume suavitate, ferite de ostentație. Din ce surse își extrage poetul materialul liric?

Pe Utan îl obsedează peisajul rural, locurile copilăriei des invocate. Motivele fărâșite predomină, constituind straturile inițiale peste care se vor depune experiențele ulterioare. Această referire la lumea satului devine și un etalon în aprecierea impresiilor proaspete. Chiar culescînd alte locuri, Utan scrutează priveliștile, spre a recunoaște asemănări, înruind cu peisaje ștute. Ne amintim încă din vechiul volum, versurile din „Toamna la lasna Poiana”: „Mă simt aicea ca în sat la noi / Am prieten, cunoscuți și casă, / Și din mestecei toamna rupe foi / Întocmai ca din nucul de acasă”. Pe cel care colindă meleguri patrie, poetul îl avertizează în primul rînd asupra necesității comunicării cu oamenii simpli: „Al să cunoști călimul, în august, al livezii / Și multă înțelepciune din snoavele lui Păun / Și tristă-nmădiată ca-n stîbul lui Argehi / Tirziu la foc de vreascuri, sub nișuri de țărani” („Drumetele”).

Din robustețea mediului natal absoarbe versul vigoare și tenacitate. Expresive fruste, de sănătate jărănească, dau un accent de lărie unduirii melancolice, delicate, specifice poeziei lui Utan, Pătruns în cadrul eladid, poetul își adaptează resursele lirice, dorind să primenească prin noile vizituri, ale industriei socialiste, superbe, tonice, imaginile grave mologme, patriarhale. Dacă e angrenat în avîntul construcției, el nu leapădă toluș trecutele iubiri. Uitare e aparentă: „M-am învîlăit cu zgomot de tramvaie, / cu blocuri foarte nalle la statură, / de parcă n-am dormit nici cînd în paie, / cînd ploaie, sub o streșină de sură, / cînd norii bat cu degete de plută / și somnul fără vise (și) sărută” („Orăș, primăvară”). Nu, poetul respinge posibilitatea renegării moli-velor Jăgurei. Nu este nici o deză-dăcinare, subiect de lamentații, ca în educaționale imagini semănătoriste. Integrat în munca de construcție, poetul se simte credincios și vechilor imagini, cărora socialismul le-a conferit o nouă strălucire: „În zumzetul de bulevard seara / în mine cîntă griul și seara...”

Cu entuziasm, Utan slăvește inno-rea contemporană în sintezele ei: realizările industriei citadine, semnele prefacerii în tabloul tradițional sătesc, precizînd mărețele așezări de civilizație comunistă ale viitorului. Deocamdată provizia imaginilor fărâșite îi servește în cele mai diferite împrejurări lirice, poetul recurind astfel la comparații pregnante. Iată decurul spectaculos de la Bicaz: „Ca niște bivoli negri dormi mîntii rumegînd / vise milenare, / în latură frunților tî-nînd / mîrluț soare, „Bicaz”.

Mai multe cicluri de versuri apărute în „Contemporanul” sînt însemnări lirice de călătorie, rod al vizitelor făcute în Uniunea Sovietică, Cehoslovacia sau Ungaria. Pornit în expediție, poetul se consideră și un pios cercetător de itinerarii lirice, conținînd de pildă profilurile marilor poezii, dis-părute în timpul cotropirii fasciste. Evo-cările sînt scrise cu înfiorare, poetul fiind săgetat de priveliștea prăbușirii unor oameni de seamă. Jozsef Attila s-a aruncat de disperare în fața trenului, dar acum „clipa nu trece peste noi / ca roțile pe linia ferată / în

goana unui tren, / ca roțile înspăimîntate — / sub care inima-ți ucisă / n-a încetat să bată”. („Lu, Jozsef Attila”). Cum supraviețuiesc poezii-eroi? Utan îl vede aiceva participînd la evenimen-tele luminoase ale prezentului. În Praga liniștea orașului, semnată de privirilor, curgerea adîncă și odihni-toare a Vltavei sugerează parcă som-nul solemn al lui Fucik. Impresionat de ucidera poetului Josef Capek, că-lătorul vrea să-i descopere mormîntul, rămas necunoscut, își închipuie că forța poeziei poate transfigura pămînt-ul și vegetația care-l ascund osemn-tele. „Aici ar odihni / Josef Capek, / pictor și poet. / ...dacă înșii, criții, pe-te, Chiar culescînd alte locuri, Utan scrutează priveliștile, spre a recunoaște asemănări, înruind cu peisaje ștute. Ne amintim încă din vechiul volum, versurile din „Toamna la lasna Poiana”: „Mă simt aicea ca în sat la noi / Am prieten, cunoscuți și casă, / Și din mestecei toamna rupe foi / Întocmai ca din nucul de acasă”. Pe cel care colindă meleguri patrie, poetul îl avertizează în primul rînd asupra necesității comunicării cu oamenii simpli: „Al să cunoști călimul, în august, al livezii / Și multă înțelepciune din snoavele lui Păun / Și tristă-nmădiată ca-n stîbul lui Argehi / Tirziu la foc de vreascuri, sub nișuri de țărani” („Drumetele”).

Urmînd să circumscriem aria lirică a lui Tiberiu Utan trebuie să înregist-răm în orice caz variațea căutărilor. Este o fază de deslușire a unei noi fizionomii lirice. Mai frecventă apare cîntarea reținută, cu note nostalgice, însușite, timbru caracteristic poe-tului. Cînd izbucnește însă torentul liric, îl este înscris tot în forme ar-monioase, evitîndu-se dezordinea de confesie. Chiar într-o imagine de be-ție, jocul imaginărilor rămîne totuși îndiguit simetrie: „Se-necă luna în lac / Și-acolo-n adînd / aprinde nisipul în li-cări / Și-mprăstie peștii / cu ochi speriați și rotund”. Apoi declanșarea: „A-nabii, fiul lăutarului țigan / cu dibla lui întrece furtunile, / strînește valul și singele meu / și așa destul de-nferibîntat”. („Fiul lăutarului”).

Alteori Tiberiu Utan adoptă maniera de „extirpare” a lirismului în sensul unei expuneri voit aride, fără nici un fel de podobe stilistice, reizind pe cruditatea faptului. Ca să rezide ele-vența revoluțiilor pentru independen-ță în țările coloniale, poetul vestește despre un negru, silii de stăpînil săi americani să modifice meren harta Africii: „În cele din urmă Kudjow / lucrătorul negru, i-a spus patronului: / — Eu cred că harta asta doar în Africa / va putea fi terminată pentru țipar. / Da, ultima ediție a Africii” („Harta Africii”). Tonul impersonal, de relațare, implică aici tensiune lirică. Ceea ce nu i se potrivește prea bine lui Tiberiu Utan este postura de poet meditativ, emiînd considerajii abstrac-te asupra vieții, tentat de filozofare: „Statornicia fărmiilor îndeamnă omul, / și nu îl lasă rob al întîmplării” („Băr-ci cu pinze”). Sau într-o altă poezie unde se închipuie un copac umblă-tor: „Orîndu plec, de oriunde vin, // mă despart de mine cîte puțin” („Co-pacul umblător”). Nici excesul de or-namentare lirică, de descripție rece, secată dinadins de efuziune, nu con-cordă cu temperamentul poetic al lui Utan. „Deschide o fereastră spre noap-te și stai mut: / o pasare albastră își țese așternut / Ademenște-n slavă o lună ca de smalt / spre care-mpins de aripi, își vine să se-nalți”. („Noapte de primăvară”).

Apreciem căutările de profunzime, în care poetul își afirmă părerea lirică asupra evenimentelor contemporane, atent la incantația versului, ocînd grandilocvența, declamația patetică. Dacă alătdată Utan declara că „poșt-un cîntec, pe peniță / cînd mîna pun s-a și născut” („Ușor un cîntec”), as-tăzi efortul lui de adîncire a ideilor poetice și de plasticizare a expresiei, efort de durată, este o pîdă pentru alți tineri poezii prea nerăbdători cu muzele.

S. DAMIAN

TINERII SCRITORII

ANA ILUȚ (Din „Expoziția anuală de grafică”) „Pe ogor”

Leonida Neamțu

Actul poetic are, la Leonida Neamțu, coordonate încă instabile, precize. Elementele unui univers liric există, uneori distinct prefigurale, dar lipsite de forța care să le unifice. În-a poet autentic însă (cum nu ne în-doiim că este Leonida Neamțu), chiar această fază a cristalizării” poate fi un obiect de interes estetic. Că efortul unei sensibilități originale de a-și găsi forme de expresie adecvate, ca suferințele și coborîșurile lui, este, în esență, un fenomen de creație. (Se spune, adeseori, despre un tînur poet sau altul, că „și căută drumul propriu”. — dar de foarte multe ori această formulă trebuie luată ca o simplă amabilitate, pentru că „drumul propriu” nu există, deci nici călătoria). Leonida Neamțu se încearcă în direc-ții lirice variate: poezie de notație, și de aici, într-o linie oarecum fi-rească, reporiaj liric, pastel și poezie de idei. Izbutirile sînt inegale. Poetul are un remarcabil talent de imagișt, care însă, în unele cazuri (mai ales în așa-numitele reporiaje lirice), se exercită cam facil. In-tință spre manieră. Astfel, vîntea conșturător în munți propoază o adesea avansată de comparații artificioase: „Săuiau cum sînt codrul de îndalții fîmînd”. Ca vîntul di-minești cu vulturii crescînd. / Ca gla-sul unei fete ce urcă pe cărare, / Ca mîna care pune pe frunte-o dezmier-dare. / Constructorii veneau pe munte ca o salbă / Cu stejar lor de purpur prin neaua vremii, albă”. („Venirea constructorilor”). Un asemenea procedeu îl regăsim, sub alte forme, în destule poeme din ciclul „Cînd revin lebedele”. Alături de stilul prea ornamental, coexistă și stilul simplu. Poetul se străduiește să compună versuri cantabile și clare, fără meta-

fore, dar cu rezultate destul de mo-deste. Să citim versuri reite, banale ca: „Mi-am fîrîit cu vremea o cre-dință / Pe care vremea n-o va ni-mici: / Ca fericirea într-o bună zi / Va cîștiga deplină biruință”? Desi-gur, nu din astfel de exemple vom putea desprinde profilul lui Leonida Neamțu, în linie lui semnificative. Poet făcînd parte dintr-o generație animată de un puternic entuziasm revoluționar, Leonida Neamțu trăiește într-o lume a implinirilor și aștinților. Conștiința sensului istoric și exprimată limpede, într-un poem închinat feroviarilor: „Mă gîr-

desc la oamenii cu felinărășe drentun-giuluiare, / Au mersul atîte de sigur și calm — ce bine rezemă pămîntul pi-cloarele lor. / Un ners asemenea are și istoria, / Nu degeaba s-au împletit cuile lor, mereu”. Marea certitudi-ne se fructurează printr-un sentiment al vastității în spațiu și în timp. Tot din ea își extrage poetul și forța de a se identifica cu un eu colectiv, în numele căruia condamnă războaie-le, sau pronunță etologul viitorului comunist. Poemele despre război („Adio, armelor”, „Frații noștri cei de cînsprezece ani”, „Aici unde ai noștri”, dar și altele) au o mișcare amplită care amintesc de Sandburg: „De mi de ori am dat împreună aic-ul: / Mă văd alergînd în lanțul de trogători. / De mi de ori am murit eu, soldatul. / Aici unde strînele verzi vor fișii din pămîntul / Negru, curat, frumos și dulce... / Dar nu mai vreau să mor niciodată! / Sînt inse-lat de viață, de muncă, / De soare, de mîngieri, de cîntec. / Vreau să trăiesc, iubind pămîntul acesta / Pe care de atîtea ori am murit!” Reu-țată cu mijloace mai personale (în sensul talentului său imagistic de care vorbeam înainte) ne apare viziunea umanității viitoare, stăpînă deplin pe forțele naturii. Aici imaginile nu mai au o funcție ornamentală, ci se integrează unui flux liric autentic; „Cîndoa pe toate le voi ști / Cîndoa pe toate le voi înțelege / Degetele-mi vor mîngia traiecloria pasărilor, / Voi trece apele pe curepbeu, / Și se va clătina curcubebul / Vag destră-mînduși cîlorile / Sub greutatea po-șilor mei. / Mîngie cerușii ale nori-lor / Se vor rostogoli apunînd spre orizont / Cînd spre cer voi sufla...”. Există la Leonida Neamțu (influență poate a lui Baconsky) o poezie a

timpului, a percepției lui cu simțurile, chiar și cu vîntul („Mai departe ori-zontul înbrăcă / Mantia albastră a neazutului, / Și totuși era atî de senin / Încă se vedea și mai departe / Atît de departe puteai să privești / Încît parcă vedeai viitorul!”) — care, în diferitele ei moduri de a se con-cretiza, subliniază aderența poetului la contemporaneitate. El trebuie to-luș să dea o mai mare importanță preocupării de a fi în prezent. Căci (de ce am ascunde-o?) sensurile ma-jore ale vremii noastre se vădesc, în unele poeme ale lui Leonida Neamțu, încă insuficient asimilate, fixate de complexitatea lor adevărată. Vomîni! Printre constelații oțără însă (prin multe din poeziile incluse în ciclul care da titlul culegerii, sau în ciclul „În liniștea munților”) speranțe in-telmele că poetul va izbîvi să depă-șească deficiențele de care se resimte creația sa de pînă acum.

Fundamental pentru deșinirea tipolo-gică a unui poet nî se pare sensul gesturilor sale lirice. Într-una din cele mai izbutite poezii din volum (pe care prefăcătorel, D. Mica, o reledă și o analizează cu înțelepciune) poetul scrie: „Acolo-n înălțimile neîlburate / De-unde priorie cad înnoai, / Mai sus de trînzete, cețuri și ploi / O inimă bate, / O inimă bate. / Priorie se bucură mult, de nespus / Dar inima mea în piept a tăcut... / And în vîd-măz un puls neozaut / Înima mea este sus, / Este sus!” E aici o poezie a aspirației, a saltului din eu în lumea dinlăure. Un romantism opti-mist, al certitudinilor, pare a fi prop-riu vocației lui Leonida Neamțu. Po-etul însă trebuie să evite să-și con-tracțeze elanurile, cum și se întîmplă alteodată în versurile din primul său volum. Unele accente de idilism jîd ca: „Îmi place să întîmpin primă-verile noi ale patriei / Cu flori albe de liliac, fluturate, / Cu melodii des-pere mîncă și dragoste” (am mai putea cita și alte exemple). — prozină dintr-o asemenea afectare.

Matei CALINESCU

LIE DOINA „Colectivistă”

nim la hotărîtul semn / Mereu, cu toate pinzele în vînt!”

Miscări impetuozse i se adaugă acum gravitatea meditației asupra noilor sarcini în pragul unei alte etape de raportare despre îndeplinirea mi-siunii. Căci poezia este pentru Nicolae Stoian — în primul rînd — „cîntecul, catarg ce-nții vestește / de-apropierea grelei nașe, portul / ce din depărtare încă, ostășește / oa da asupra marelui raportul”. În versiunile sale răzbate vîntul de tineret și energie al șan-țierilor muncii patriotice: „Părit pir-jolit de arșiță? / Moș de inimă abso-rbit. / Totu-i tînr să te-agli / Tu, steag roșu deasupra noastră”.

Tineretea acum maturizată, avînd conștiința marilor răspundeți contem-porane, se delinște, în primul rînd, prin încrederea în partid, părințele și îndrumătorii: „Rosul inimii flăid / leri zglobiu sunînd din unde, / La chemarea ze, Partid, / C-un ecou de bronz răsunî-de”. Ideea conducerii de către partid a tinerii generații ocupă un loc central în versiunile lui N. Stoian. Poemul consacrat Congresului U.T.M. — „Cu toate pinzele în vînt” — aduce măr-turia unui angajament fierbinte, rostul în numele unei întregi generații: „Să ascultăm, părințe, al tău îndelung / Să-l repetăm ca pe un jurămînt / Și să por-

tească încrederea în partid, părințele și îndrumătorii: „Rosul inimii flăid / leri zglobiu sunînd din unde, / La chemarea ze, Partid, / C-un ecou de bronz răsunî-de”. Ideea conducerii de către partid a tinerii generații ocupă un loc central în versiunile lui N. Stoian. Poemul consacrat Congresului U.T.M. — „Cu toate pinzele în vînt” — aduce măr-turia unui angajament fierbinte, rostul în numele unei întregi generații: „Să ascultăm, părințe, al tău îndelung / Să-l repetăm ca pe un jurămînt / Și să por-

tească încrederea în partid, părințele și îndrumătorii: „Rosul inimii flăid / leri zglobiu sunînd din unde, / La chemarea ze, Partid, / C-un ecou de bronz răsunî-de”. Ideea conducerii de către partid a tinerii generații ocupă un loc central în versiunile lui N. Stoian. Poemul consacrat Congresului U.T.M. — „Cu toate pinzele în vînt” — aduce măr-turia unui angajament fierbinte, rostul în numele unei întregi generații: „Să ascultăm, părințe, al tău îndelung / Să-l repetăm ca pe un jurămînt / Și să por-

tească încrederea în partid, părințele și îndrumătorii: „Rosul inimii flăid / leri zglobiu sunînd din unde, / La chemarea ze, Partid, / C-un ecou de bronz răsunî-de”. Ideea conducerii de către partid a tinerii generații ocupă un loc central în versiunile lui N. Stoian. Poemul consacrat Congresului U.T.M. — „Cu toate pinzele în vînt” — aduce măr-turia unui angajament fierbinte, rostul în numele unei întregi generații: „Să ascultăm, părințe, al tău îndelung / Să-l repetăm ca pe un jurămînt / Și să por-

Miron DRAGU

TRAIAN VASAI „Teatru în aer liber”

(Din „Expoziția anuală de grafică”)

Alecu Ivan Ghilia

Alecu Ivan Ghilia este un romantic, un sentimental. Primele creații lipsite de vioarele „deghizări” ale scriitorului nu ne lasă în această privință dubii. El se trădează — vezi admirabila bucată poetică „Drumuri, drumuri” — ca a-morat de potecile singuratică care se pierd în depărtare șerpului prin fire, ele înfiorate, sub umbra tremurătoare a sălciilor, cărări nesfârșite, lungi ca dorul și oboșitoare ca așteptarea, ori, în sfârșit, înfiorat de frumusețea cîmpiei moldovenești, cu miroș de soare și pelin amar, sfîrșit. Ghilia era copleșit de culorile, sonorile și mirozenele realității care-l tulburau și-l făceau intr-adevăr incert aceste creații exploatate pînă la urmă în poeme în proză.

Este interesant să divulgăm că „primele sale iubiri” s-au împărțit chiar între pictură — a absolvit înfișutul de Artă Plastică — și poezie — și-a început cariera literară publicînd versuri în presa țesăană. Frumusețea din această creație dragostea adolescenței lui Ghilia, lundu-se pe rînd și părăsindu-l, pentru a reveni din nou la cîte una din ele, cu căntă. La urmă, a descoperit că în proză poate să-și impace cele două pasiuni. Și cărțile sale se dovedesc a fi creații ale unui pictor cît și a unui poet. De ce să ne mirăm? Este doar moldovean. S-a născut într-un sat de lângă Dorohoi — Ghilia al cărui nume l-a adoptat. Anusăa firii sale emotive, de o acută sensibilitate, și-a pus însă amprenta nu numai frumusețea acestor locuri ci și dramele oamenilor, umili (autorul provine dintr-o familie de țărani săraci). Dragostea pentru frumos a lui Alecu Ivan Ghilia este dublată și alimentată de un cald umanism care motivează receptivitatea sa față de marile teme ale contemporaneității. O să înțelegem în oricare carte a sa, zugrăviri cu sfîșie și venerație, puritatea morală, cinstea, generozitatea și dimotivă, cu o repulsie aproape fizică, nedreptatea, minciuna, tot ce atentează la demnitatea omenească. („Frații Hujulea”, — ca să citez prima sa povestire mai mare — descrie confruntarea dintre doi frați, unul comunist, venit în locurile natale ca instructor de partid, celălalt, cu o existență falsă, făcînd alături necinstite).

Dar noi ne reținem la maniera sa artistică. Primul său volum, ilustrînd și atrăcînd către conflictele dramatice, era, totuși, dominat de o puternică notă lirică. În linia prozei lirice moldovenești. În 1958 îi apare volumul de reportaje „Cîntece de drumușele” și romanul „Cuscarii”. Dar între aceste două cărți există deosebiri flagrante. În „Cîntece de drumușele”, izbucnește lirismul său învâpăiat, în vreme ce romanul „Cuscarii” este realizat după toate regulile creației obiective, cu o disciplinare a senzațiilor care atinge, pe alocuri, observația senină, calmă a stilului clasic. Nu trebuie să ne lăsăm amăgiți de titlu, Cuvîntul „cuscarii” are nu gîtu de rezonanță patriarhală, te imbie să te aștepți la o carte construită după tipicuri învechite, cu tîcni sătoși care se fin de taclale, cu o naratiune prolixă care curge domol, înfundîndu-se în stufărișul de anecdote pitorești, etc. Nimic din toate acestea. „Cuscarii” lui Alecu Ivan Ghilia oglîndește într-o manieră, îmi permit să spun, modernă, aspecte deosebite dramatice din viața satului moldoveneesc. Gospodăria, colectivă era gata să ia ființă, cînd, în sat, sosește, ca instructor de partid, un carierist, Costin Marchidan. Aceste împrejurări scot în relief noua conștiință a jărănimii muncitoare. „Cuscarii” lustrăază o caracteristică amintită, adică faptul că se înfășează procesele realității sub latura lor etică. Fondul romanului îl constituie polemica împotriva individualismului

dramei lui Petre Istrate reappare maniera sentimentală. Toate acestea sînt dovezile ale luptei pe care a trebuit s-o ducă Ghilia pentru a se obiectiva, o luptă, într-adevăr, chiar cu propriul său temperament. Nu pot să închei a vorbi despre „Cuscarii” fără să menționez frumusețea paginilor în care transpare prozatorul-poet. Ghilia făcînd parte dintre acei scriitori tineri care știu, cu mare meșteșug, să folosească virtuțile limbii românești. Amintesc numai paginile care descriu furtuna, de la primele înfiorări ciudate ale ierburilor pînă la cerul care pare că se prăbușește pe pămînt.

Ultima care pe care a publicat-o Ghilia este volumul de reportaje „Scriitori din Bărăgan”. Acest volum pare să polemizeze cu maniera în care scrierile reportajele de pînă a noastră. Ocolite voită descrierile picturale și orice ar avea atîngere cu poezia, ajungînd chiar, în unele cazuri, la uscăciune și ariditate în stil. Pare o respingere a călătoriilor sale de povestitor poet. Dar fără să vrea, în cele mai bune reportaje, ajunge tot la coezie, numai că elimină reziduurile turburii ale unui lirism grandilocvent.

De curînd a terminat un roman închinat evenimentelor istorice de dinaintea lui 23 August 1944, „Ieșirea din apocalips”. Fragmentele pe care le-am citit îmi dau impresia că autorul a ajuns la un fel de echilibru între maniera de prozator obiectiv și aceea de prozator poet. Se pare că aici va răsună complexa orchestrație a mijloacelor sale artistice. Dar o concluzie categorică asupra drumului de creație al lui Alecu Ivan Ghilia nu se poate face. Ea ar fi falsă, deoarece cîntecul moldovean este răscălit de o necontenită sete de înnoire, de o perpetuă neliniște creatoare, înțreținută, de clocotul mereu înnoitor al realității noastre socialiste.

AI. OPREA

NEASTIMPĂRUL ȘI LUCIDITATEA

Lectura unei cărți scrise de un autor tînr și întotdeauna pasionant. Pentru că te ajută să descoperi în viață ceva nou, ceva pe care tu, împovărat de griji și de băgaful experienței de viață încă neopuzată artistic, n-ai observat încă de ce a scris despre scriitorii tineri e un lucru de răspundere. Unul dintre noi, cei vîrstnici (eu mă număr — din păcate — printre aceștia), n-am corectat așa cum se cuvine îndatoririlor asumate. Ca să scrii bine trebuie să citești tot. Timpul, însă, nu te lasă întotdeauna. Mă-numez totuși să exprim câteva păreri referitoare la unele lucrări de proză: „Bariera” de Teodor Mazilu, „Zilele săptămînii” de D. R. Popescu, „Ora șase” de Nicolae Tîc și alte câteva, mai puțin întinse, pe care nu le mai citez.

O primă impresie e cea de prospețime, de autenticitate. Nu te îndoiești că ceea ce citești e un lucru trăit. Precizez: nu vreau să spun că tinerii scriitori preferă să copieze fațetele decît să le imbine cu ajutorul ficțiunii. Nicidecum dar — citindu-le lucrările — nu te îndoiești că despre orice ar scrie „au acoperit”, se bazează întotdeauna pe realitatea vie.

Este în afară de orice îndoială că de mare ajutor pentru fiecare e talentul. Mazilu — să zicem — e un scriitor foarte talentat. Dar pe lângă talent îi ajută și curiozitatea neastîmpărată, aviditatea vîrstnică, „Bariera” nu e o carte „construită”, ci e lucrarea „ferbîntă a degetelor”, grăbite să vestescă lumii descoperiri uimitoare. O asemenea descoperire e și sufletul mare al lui Vișu și ciudățeniile naive ale lui Treșpenii. Sînt multe „aripi” nelundate și în romanul lui Tîc, însă mobilele esențiale ale comportării eroilor le înțelegi fără greutate. Ceea ce, trebuie s-o recunoaștem, nu se întîmplă întotdeauna în lucrările noastre de proză.

Schematic, cele notate mai sus, ar putea fi rezumate astfel: în lucrările unor prozatori (sau dramaturgi) cu experiență, procesul de elaborare (de

construire) a subiectului epic merge de la prefîgurarea scheletului final înspre căutarea de amănunțit (de material). Tînrul înțelege invers: în fața îngrămădirii haotice a materialului se zbat nerăbdător să găsească o „formulă” care să-l încapă. În „Zilele săptămînii” D. R. Popescu încercă să imbine ambele procedee. Și poate tocmai din această cauză rezultatul e, pe alocura, artificial.

Conținutul să mă exprim metaforic așa adăuga că unul din sfaturile ce ar putea fi dat tinerilor e și următorul: nu e totul să citești, mai trebuie și să alegi cu îndeminare. Despre „Bariera” lui Mazilu s-a spus că nu importă dacă e sau nu roman — principialul e că autorul a realizat o operă literară frumoasă. E și nu e așa. „Bariera” e o lucrare reușită — dar are și cusururi, unele rezultînd tocmai din îndemnarea cu care autorul modelează materialul adunat. Dacă părți întregi ale lucrării n-au legătură cu subiectul, rezultatul e disgrațios. O lucrare literară poate să fie sau să nu fie roman (asta într-adevăr nu importă), dar trebuie să aibă o construcție armonioasă. Artă e întotdeauna armonie. În lucrările de proză ale tinerilor pe care le-am citit, am găsit, aproape în fiecare, episoade interesante în sine, dar care nu erau necesare în raport cu construcția în ansamblu. Să nu uităm însă ce-și impunea sle-și Caragiale: tot ce poate să lipsescă să fie scos. Avîndu-se de a reda lumii cît mai multe fapte, de la lume adunate” e o năzuință nobilă. Neastîmpărul tinerilor e molipsitor. Dar e nevoie și de luciditate, de judecată partinută în care să primeze felul, cît și răspunderea scriitoricească. Oricît de tînr ar fi autorul, e dator să făurească opere literare cît mai corezpunzătoare avîntului epocii, patosului construcției socialiste, și cît mai desăvîrșite din punct de vedere artistic.

Mihai NOVICOV

Cea mai tînără generație

(Urmare din pag. 1)

Mai puțin notabile sînt preocupările teoretice. Nu mă refer la studiile teoretice masive, care nu se pot scrie și nu se pretind în primele cîteva ani de critică. În măsura în care e vorba de o reținere modestă, lucrul e lăzător, dacă ne gîndim la acei prozatori debutanți care proiectează romane în șapte-opt volume. Dar insuficiența bază teoretică se resimte în scrierul cotidian, stînjește analiza și aprecierea. De aceea metoda însușită în mare e aplicată uneori defectuos.

Capitolul acesta ar cuprinde piedici și deficiențe diverse. Nu ne putem opri asupra lor. Să consemnăm tendința spre dispariție a unor trăsături care supărau acum cîteva ani. Astfel e ermetizarea stilistică. Se mai remarcă incertitudinile în folosirea cîte unui termen. Sînt lucruri care se învață, după cum tot prin experiență se descoperă granița între expresivitate și grîmășă sau pînă. Dar recidivele pedante ori pretioase, care restringeau puterea de comunicare a articolelor de critică, sînt mult mai rare.

Trecem peste anumite dificultăți ce aparțin unei etape de formare și se rezolvă prin cultură și experiență. Există însă o problemă care la critica tineri se pune mai intens decît la beletșii în vîrstă: multă oare tînră nouă generație de critici se recrutează dintre absolvenții de facultăți și, în pri-

mul rînd, dintre filologi. Cenacurile, înaintur cărora s-au jvit numeroși poeți sau prozatori, nu prea alimentează presa cu critici. Faptul e explicable, în măsura în care practica criticii și istoriei literare cere o pregătire mai sistematică de specialitate. Dar consecința este că criticul tînr schimbă sala de cursuri cu camera, uneori doar cu anticamera redacției. De acest fapt s-a ocupat de curînd directorul al lui Șavin Bratu și nu voi mai reveni. Consecințele unei asemenea îngrădiri de orizont sînt multe. Între altele complacerea în micile răfăli și înțepături interredacționale.

Că și redacțiile și criticii înșiși sînt condiționați de alari deficiențe, să există un efort sensibil de a înlesni contactul criticilor tineri cu realitatea e dovedește diferite fapte: înmulțirea reportajelor publicate de tineri, interesul mai susținut pentru munca cercurilor literare din țară, unele participări, proporțional încă prea reduse, la formele de contact cu cititorii, în înțîniri, șezători. E un efort care se cuvine sporit. Împlinește o condiție vitală, alături de celălalte lături care contribuie la formarea unui critic: pregătirea ideologic-politică și culturală.

Silvian IOSIFESCU

DROCSAY, IMRE

„Final la Bicaz”

Scrișul tinerilor

Scrișul tinerilor a devenit tîmă curentă în ultimele numere ale revistelor noastre literare. Consemnări fugare sau judicioase, analize individuale sau în grup — s-au strădat să înțeze coordonatele fenomenului și să-l îndrume, în lumina principiilor realismului socialist.

În rîndurile de față, aș vrea să remarc doar că, în ce privește tinerii poeți, reflectoarele critice s-au concentrat cu precădere asupra unei categorii de foarte recente condeie lirice, omîntîndu-se un întreg grup, de tranziție, așa zice, care a adus în unele cazuri contribuții cu totul remarcabile.

Consider că ar fi necesar să fie dezbătută creația unor poeți ca: Al. Andrișoiu, Tiberiu Ujan, Ștefan Lucea, Toma George Mănoiu, Aurel Rău, Florin Mugur, Aurel Gherghianu, Ion Horea și a altora, cam de aceeași vîrstă literară, după cum ar fi fost necesar să se ia în discuție, la capitolul celor mai tineri, numele lui Ion Gheorghe, Gh. Tomozoi etc.

Cred că a scoate din rîndul tinerilor poeți pe cei care au un volum de versuri tipice la activ, corespunde cel mult unui criteriu birocratic.

Am și nedrepti cu toți cei enumerati mai sus, dacă i-am lăsat să plutescă într-o zonă incertă — nici bărîni, nici tineri — excludîndu-i de la o considerare critică pe care o merită, și ne-am ocupa numai de aparițiile cele mai proaspete (într-o parte, prețioase, de piadă, expresia intensă și tenidă a lui Ilie Constantin sau evantăul desfășurat al imaginației lui Nichita Stănescu). Ar mai trebui, poate, să precizăm conținutul epitelării „tînr”. Tînr poate fi un poet (cu sau fără volum tipic), și dacă are mai puțin de 25 de ani, și dacă e în curs de formare, sau, mai melancolic, dacă dă dovadă de spirit inovator, în vîrstă de setze și cadute. Un tînr poate fi totuși și consacrat, după cum, aliori, avem de-a face cu debutanți vîrstnici.

De așemini, nu mi se par prea ferice exprimeri de tipul: „generația de poeți care o va înlocui pe cea de azi”, „schimb de poeți”, etc. Gloria lui Whitman s-a adălat gloriei lui Homer, fără s-o dislice; soțul lui Maikovski nu-l alocutî din rîndele slavici lui Villon; oamenii de seamă se succed și există pașune în patrimoniul culturii umane.

Nina CASSIAN

Răspunderi mari

(Urmare din pag. 1)

oameni de toate vîrstele, romîni, unguri, germani sau sîrbi, toți angajați în aceeași mare luptă a construcției socialiste și toți, milioane și milioane, nu numai domnici de cărți bune ci și capabili să le prelușcă la justa lor valoare.

Exilat la Tomis, poetul Ovidiu, pentru că nu se puteau face auzile cîntecelor sale de către concetățenii săi romani, le considera ca pe niște balerine ce ar dansa în întuneric. Soarta noastră minunată este de a fi invitați de un întreg popor să-l cîntăm. Pentru aceasta se cere ca fapta lui să îmbrace cuvîntul tău, iar cuvîntul să fie pe măsura faptei. Nu-i ușor, mai ales cînd știți, că aceia care te citeșc sau te ascultă, cunosc fapta și se pricep să-ți cîntărească cuvîntul. Ca să izbutești, din virful peninei tale trebuie să plece ceva ca o undă magnetică pînă în inima cititorilor tăi, iar această undă să aibă lungimea necesară pentru ca să găsească răsnoat din pînă în ființa acestora ce în România desăvîrșesc socialismul. Aceștia sînt, într-un cuvînt, poporul. De cuvîntul tău răspunzi în fața lui. Răspundere grea, dar cu altă mai mare!

Mihai BENIUC

VASILE CONȚURACHE „Munca”

PATOSUL LIRICII

După cum arătam într-un articol precedent, în poezia tinerilor se afirmă stîluri diferite.

Din lectura unor poeme apărute disparat nu ne putem forma, firește, decît o imagine cu totul incompletă despre specificul creației sau cîntării poet. Despre Nichita Stănescu, de pildă, a cărui evoluție am urmărit-o mai sistematic, ne-am format imaginea unui liric cu o mare putere de invenție metaforică. Substanța lui poetică lîne de experiența unei copilării etudiate, cutremurate de atrocitățile războiului. Din această viziune s-au născut poemele ce formează ciclul „Amintiri din copilărie”. Aceeși experiență stă și la baza unei serii de pamflete lirice, anti-războinice, orientate spre invectivă și caricatură. Cridătoarea lexicului este aici adecvată. Aliori îndepărtează pe autor de la linia centrală a poemului. În astfel de cazuri, Nichita Stănescu execută cu migală, cum am mai spus și altădată, studii imagistice.

Ultimile lui creații se caracterizează printr-o clarificare a expresiei, prin pondere în notația metaforică. Această tendință spre simplificare trebuie subliniată. Te salu!, Cuba este un poem politic scris într-un vers sfîrșit, fără podobe imagistice inutile, cu un rîm precipitat. Că este un romantic prin temperament sau, mai exact, cultivă postura romantică, nu mai încapă nici o îndoială. Într-un poem în care salută marea-a lîniunilor, dînd acestei exultante o valoare simbolică mai largă, se vede pe sine în postura bine-cunoscută a eroului romantic galopînd cu pletele în fîcări („Comuna blondă arde în vînt”). Statornic este, deci, la poet gestul liric. Aș spune că poezia lui de pînă acum este o poezie a reprezentării gesturilor. În „O viziune a păcii” sursea pe „muchiile stîncilor” și pe „spiraia de curcari a coloanei”, împodobit fiind cu mari arpi de albatros eliberat din captivitate, armează momentul de le-pădare a armelor, a sutului și a fîncii îndulșug ascuțite „în noaptele cu lîmă”. De pe piscuri, dezbrăcat de armura războinică, vede mai bine „dînd toată patila”. Viziunea vastă și fecundă a păcii pe este în acest chip sugerată. Uneori notațiile poetului nu ating electul dorit, ca în poemul „Electricele” (Stăea nr. 6/1960), de pildă în care comparația (posibilă pînă la un punct) între norii fulgerători și

„niște scourte cerebrale” nu justifică mediocritatea, pur gospodărească, de alt univers imagistic, despre recolta de cereale („Socotind în gînd care va fi recolta la cereale”). Dar despre acest aspect s-a discutat îndeajuns în articolele critice din ultima vreme.

Un poet cu un stil propriu de exprimare ni se pare a fi și Gh. Tomozoi. Lectura volumului „Pasărea albastră” (apărut în anul 1957) ne-a relevat un liric de o deosebită sensibilitate. Versul său are o fluiditate perfectă, o mîină de bun meșteșug și a ciocănit fiecare cuvînt alegînd nuanța cea mai adecvată. Ca substanță lirică sa se nutrește și la Labis, din experiența îndurerată a copilăriei. Sublimarea acestor tristeți prelungiri o vede Tomozoi prin dragostea eliberată, împlinită în amii îremătorii ai socialismului. Ca peisajist el a realizat pagini antologice.

A cîntat „superba răzvrătire a luminii” și mîrețele primăverii sau decorul lunar, cu o notă de fantasmă romantic, în bună tradiție eminesciană.

Răsar pe ape lebedele lunii
Și în clopotnițele orele se sting
Miresmele din cupe de palmieri
Peste pădurea liniștită ning.
(Răsar pe ape).

Un ton contemplativ, o duioasă oragnic, am spune, potestele ritmurilor precipitate ale sufletului său. Combișta interioară este în acest chip exteriorizată prin tonuri calmă, melancioase. Prin această cenzură poetică gesturile energice pătrînd în poezia din debutul editorial din 1957. Tomozoi a încercat și alte modalități. Noul său volum de versuri, ce va apare în curînd, ne va da posibilitatea să cunoaștem mai bine liniile lui, adăugate, în acest rîspîm, lirismului său. Un simplu sondaj în poezia din ultima vreme ne-a trezit bănuiala că Tomozoi nu stăpînește încă, sau nu-și sînt accesibile prin structura talentului său, mijloacele lirice de notație. Nu vedem în această inaderență la o anumită modalitate poetică — să fie clar — o scădere. Poate este numai o presupunere neîntemeiată și volumul său de versuri ne va dezminți. Un poem însă ca „Mașina Războiului” (Stăea nr. 6/1960), de pildă în care comparația (posibilă pînă la un punct) între norii fulgerători și

„nepretul simbol”. Relatarea segmentată rămîne în cadrelor prozei albe, cum numea odată D. Micu, într-o cronică, acest produs aliat la granița dintre poezie și proză, respins și de un gen și de celălalt. Tomozoi este un poet autentic și o experiență înfructuoasă nu-l poate dezarma. Ritmurile sale melancioase îi pot oricînd ispiți.

Alți poeți din tînră generație a deja sau lînd spre un stil propriu. Cezar Baltag abordează cu bune rezultate lirica de idei, Nicolae Stoiar — autor al unui volum cu un titlu meșteșug și a ciocănit fiecare cuvînt alegînd nuanța cea mai adecvată. Ca substanță lirică sa se nutrește și la Labis, din experiența îndurerată a copilăriei. Sublimarea acestor tristeți prelungiri o vede Tomozoi prin dragostea eliberată, împlinită în amii îremătorii ai socialismului. Ca peisajist el a realizat pagini antologice.

A cîntat „superba răzvrătire a luminii” și mîrețele primăverii sau decorul lunar, cu o notă de fantasmă romantic, în bună tradiție eminesciană.

Răsar pe ape lebedele lunii
Și în clopotnițele orele se sting
Miresmele din cupe de palmieri
Peste pădurea liniștită ning.
(Răsar pe ape).

Un ton contemplativ, o duioasă oragnic, am spune, potestele ritmurilor precipitate ale sufletului său. Combișta interioară este în acest chip exteriorizată prin tonuri calmă, melancioase. Prin această cenzură poetică gesturile energice pătrînd în poezia din debutul editorial din 1957. Tomozoi a încercat și alte modalități. Noul său volum de versuri, ce va apare în curînd, ne va da posibilitatea să cunoaștem mai bine liniile lui, adăugate, în acest rîspîm, lirismului său. Un simplu sondaj în poezia din ultima vreme ne-a trezit bănuiala că Tomozoi nu stăpînește încă, sau nu-și sînt accesibile prin structura talentului său, mijloacele lirice de notație. Nu vedem în această inaderență la o anumită modalitate poetică — să fie clar — o scădere. Poate este numai o presupunere neîntemeiată și volumul său de versuri ne va dezminți. Un poem însă ca „Mașina Războiului” (Stăea nr. 6/1960), de pildă în care comparația (posibilă pînă la un punct) între norii fulgerători și

pentru formula lor artistică cît, mai ales, pentru stadiul de dezvoltare artistică a celor doi creatori.

Griгоре Hagiu dă mitului antic o semnificație nouă. Ithaca este Comuna („Comuna mea visată”), iar rătăcitorul Ulisse se intruchipează în eroul (în cazul acesta eroul liric) care, alungînd printre ispoile diverselor sîrene, ademenit de „fiara cu priviri sene” — „Calypso” — „Doamna ese a signorului”, caută cu înîngurare drumul cel bun. Poemul este aproape discursiv și nu păstrează din motivul epopeii decît cadrul general: rătăcirile pe mare (în cazul de față sugestia este: rătăcirile pe valurile înspumate ale vieții, în căutarea idealului superior), popasul în insula voluptăților carnale, alături de zeitatea nesăioasă („complacerea într-o existență minoră”), din nou rătăcirile și drumul spre

Stiluri și tendințe în poezia tinerilor

Ithaca — „zîmțînd albastrul zării”
Lupta cu slăbiți peșteri („Cet care-av
vru! nedrept, să te ajungă) în pliu-
surii căfundului și nu prin mîncă”). Iar
în final, arama sulfată este prefăcu-
tă-n plugi. Pe scurți, drama, care
precede atîngerea unui ideal suprem.

Ithaca mea, Comuna mea visată
Cît ai vroit din drum să mă abată,
Să-mi cînte clopotele mari în dungă,
Să-mi zăruie-n fîrîna fruntea spartă,
Sau poate să-mi croiesc o altă soartă
Și să te uit, cînt mîntea nu-mi mai
sună,

Ithaca mea, visata mea Comună.
Sensul politic al poemului se relevă
a fi afirmarea unei dragoste puternice
pentru idealul Comunei, pentru munca
creatoare a „lumii noastre proletare”.
Războinicul Ulisse, după ce va alun-
ga peșterii nedemi, își va frînge ar-
mele și le va transforma în arme ale
muncii.

Va fi, se pare, cea din urmă luptă
Și-arama lungii mele sulăi, rupă,
Ca mina grea o voi preface-n Arguri
Iar lîmînii l-oi sădi să deie murguri.
Ca și în poemul lui Nichita Stă-

